

Svenska kyrkan
VISBY STIFT

Människan i kyrkan
Romakloster nytt pastorat
Flyktingar i Europa
Retreat på Gotland

DESSUTOM FRÅN KYRKA TILL KYRKA, BOKRECESSIONER OCH TÄVLING

Var inte rädd!

BISKOP SVEN-BERNHARD FAST HAR ORDET.

På väg in på avdelningen, där svärfar ligger efter en ny stroke, ser vi en anslagstavla med bilder på avdelningens personal. *Men där är ju Sirwan* säger Eva, min fru. *Vem är det?* frågar jag. *En av mina första elever i klassen med alla de ensamkommande flyktingpojkar* blir svaret.

Snart ska svärfar få komma hem igen till sin älskade fru och till sist få somna in hos sin familj. Men just nu är undersköterskan Sirwan där tillsammans med sina arbetskamrater och tar hand om honom. Vårdar honom och pysslar om honom tills han kan få komma hem. Den i vårt samhälle inbyggda medmänskligheten har fått ett ansikte – i detta fall en ung man från Kurdistan som flytt kriget i Irak för att ta hand om morfar Arne. Var inte rädd! Medmänskligheten får nya redskap, nya ansikten. Några månader senare sitter jag tillsammans med den koptiska kyrkans ledare på besök i Sverige från Egypten. Vårt land har inte tagit emot så många flyktingar från kriget i Syrien och Irak säger han, bara en halv miljon. Inte mycket jämfört med miljonerna i grannländerna Jordanien och Libanon.

Hans kyrka har som sin symbol en ikon som föreställer den heliga familjen, Josef och Maria med Jesusbarnet, på flykten till Egypten undan Herodes soldater. Den egyptiska kyrkan är stolt över att Egypten och dess folk en gång fick härbärgera denna flyktingfamilj. De räknar sin kyrkas historia från den stund då Jesus som nyfödd kom till Egypten. Skulle Josef fått ta med sig Maria och barnet till Europa idag, till Sverige?

Var inte rädd! Se jag bär bud om en stor glädje ropar ängeln till herdarna i julnatten i ett ockuperat land för två tusen år sedan. Guds son är född ibland er. I ett ockuperat land – men Gud är hos Er – i natt.

Trettio år senare utropar Jesus ett nådens år från Herren i Nasarets synagoga.

”Herrens Ande är över mig, ty han har smort mig till att predika glädjens budskap för de fattiga. Han har sänt mig för att ropa ut frihet för de fångna och syn för de blinda, för att ge de betryckta frihet och predika ett nådens år från Herren.” (Lukas 4:18-19)

Denna jul är dörren till härbärgets stängd för många som klappar på porten. Samtidigt finns ett

INNEHÅLL

Biskopen har ordet	2
Björke kyrka har restaurerats	3
Tomas och Harri nya präster i Havdhem	4
Kyrkans symboler	8
Det växande kulturarvet	11
Med prästkragen på möter Johan Fårösundsborna	12
Countrymusik i Mästerby kyrka	15
Retreat- längtan efter stillhet	18
Romakloster - nytt storpastorat	20
Resereportage från Cypern	22
Anna Dungner Hjellström samordnar migrationsfrågor	24
Nyanställd i Visby stift	26
Swish - så enkelt	28
Församlingsinstruktion	33
Från kyrka till kyrka	34
Hur påverkas vi av flyktingströmmarna	38
Dela tro - dela liv	41
Tävling	42
Kalendarium	44

starkt engagemang för medmänsklighet, tillsammans med en djup oro för framtiden. Låt oss inte förtrötta att också under detta nya kyrkoår be om ett nådens år från Herren.

Även om det inte är Josef och den havande Maria som klappar på porten, kanske är det en framtida barmhärtig samarier. Någon som en gång ska vårda din far eller mor – eller dig själv när du behöver det. Eller någon som på annat sätt vill vara med och bygga och värna ett samhälle präglad av medmänsklighet. Kanske är samariern idag rentav en ung pojke från Kurdistan.

Var inte rädd! Gud är med oss – i denna natt.

En välsignad jul tillönskar jag er alla!

+Sven-Bernhard

Björke kyrka i delvis ny skrud

Den 4 oktober 2015 slogs portarna åter upp i Björke kyrka. Kyrkan har varit stängd en längre tid på grund av omfattande restaureringar. I samband med reoveringen av kyrkan upptäcktes även mögelproblem, vilket ledde till att reoveringen blev fördröjd. Det var många som hade längtat efter att åter få fira gudstjänst i sin kyrka, så vid återöppnandet var det fullsatt i bänkarna. Men vad har då gjorts?

Text: Lars Bäckman Foto: Britt Andersson.

Den senaste större reoveringen skedde 1994, så nu var det dags att se över kyrkan i sin helhet. Den södra delen av orgelpodiet har nu ersatts med stengolv i samma nivå som det övriga golvet, det så kallade kyrk-torget. I samband med golvarbetet upptäckte man att två av bjälkarna var bemålade. Förmodligen är det återanvända bjälkar från den tidigare orgelläktaren, målade av Johan Hernell.

Predikstolen har konserverats.

Något församlingen kommer att uppskatta kalla vinterdagar är att det under kyrkbänkarna har installerats radiatorer.

Men det är mycket mer än så som har gjorts: Krucifixet och predikstolen har konserverats liksom glasmålningarna i östra fönstret. Mellanväggen mellan pannrummet och sakristian har rivits. I pannrummet har man byggt en steg upp till vinden. Ett textilskåp/klimatskåp har placerats på den ena väggen. Muralmålningar som har varit överkalkade har frilagts. Inne i kyrkan har diverse elarbeten utförts och ett schakt för ny elkabel har grävts på kyrkogården.

Det kanske mest spännande under ombyggnaden var när man rengjorde väggen bakom orgeln och stora delar av putsen rasade ner. I putsen upptäcktes då rester av runor. Bedömningen är att det är svenska/gutniska bokstäver och inte latinska. De är nu dokumenterade och skall bevaras för framtiden. Vad det står? Ja, det hoppas jag vi kan återkomma till.

Passa på att besöka denna vackra och näst intill helt medeltida kyrka. Det är egentligen bara sakristian som har byggts till på 1800-talet, annars så ser den ut som på 1300-talets mitt då koret förlängdes. Det finns mycket att se i denna kyrka, till exempel de två intressanta krucifixen och predikstolen som är en av de äldsta på Gotland.

Harri och Tomas redan hemmastadda i Havdhems prästgård.

Tomas och Harri – nya präster i Havdhem

Harri kommer direkt från Hemse stortorgdag, uppfylld och entusiastisk av många nya intryck. Gotlands största marknadsgård med uppemot 20 000 besökare är ett fenomen. Som vanligt har Alva, Hemse och Rone församling varit med och haft ett marknadstält och de angränsande pastoraten hängde på. Tidigare på dagen har också Tomas arbetat ett pass och mött ett antal människor som på olika sätt har varit intresserade av kyrkans verksamhet. **Text och foto: Lars Bäckman**

Vi står på grusplanen utanför Havdhems prästgård. En av Gotlands ståtligaste och säkert också en av de allra största med uppemot 400 m² boyta. Här har de nu sitt hem sedan knappt fyra veckor tillbaka. Efter nästan sex år i Lessebo-Hovmantorps pastorat, flyttade Tomas Holdar och Harri Rouhiainen från Ljuder till Gotland och Havdhem.

- Nyfikenhet, ja, kanske också ett äventyr. Vi ser oss som två små hober som med våra ryggsäckar vandrar iväg mot okända mål och nya upptäckter, skojar Harri och berättar att det är en bild som de har burit med sig sedan studietiden på Lunds universitet.

För Gotland är nytt för dem båda. Men minnen från ett Gotlandsbesök under ett par sommarveckor för några år sedan har de burit med sig

och återkommit till många gånger. Inte minst den där dagen i julas när de såg annonsen i Kyrkans tidning om kyrkoherdetjänst på södra Gotland. Då började ett nytt äventyr.

- Men visst känner man igen sig från den småländska landsbygden. Här som där är det lantbruk, hantverk och småföretag som dominerar och i mångt och mycket samma levnadsvillkor. Men Gotland är en ö, och det gör det speciellt, säger Tomas och ser entusiastisk ut.

Första besöket på ön, med intervjuer, skedde i februari månad. Då var det kallt och mycket snö. Faktiskt något som Tomas uppskattar. Skidåkning och långfärdsskridskor, det gillar han. Harri ler och säger att han föredrar att njuta av den medhavda matsäcken hellre än att vingla runt på ett par skridskor.

Tomas har nu fått sin första kyrkoherdetjänst.

Harri arbetar halvtid som komminister i Alva, Hemse och Rone församling och 20 % i Havdhems församling. (I och med att Patrik Ahlmark slutade som kyrkoherde i Alva, Hemse och Rone har detta ändras, se nedan.)

”Vi ser oss som två små hober som med våra ryggsäckar vandrar iväg mot okända mål och nya upp-täkter.”

- Jag har ägnat mesta tiden åt att träffa förtroendevalda, gå igenom administration och inte minst vår ekonomi. Nu har jag ett bra grepp om vår budget och en planering för närmaste året, förklarar Tomas, som nu ser fram emot att få ägna mer tid åt själva verksamheten.

Samtalet går in på vägen till tro och prästyrket.

Harri Rouhiainen är uppväxt i Malmö. Tredje generationen finlandssvenskar, men finskan pratar han obehindrat. Tomas Holdar är uppväxt i Uppsala.

- Jag visste redan i gymnasiet att jag ville bli präst. Visst, jag funderade också på en diplomat-

Mottagningsgudstjänst i Havdhems kyrka. Respektive socken överlämnade symboliskt en nyckel till Tomas.

karriär eller att bli inredningsarkitekt, berättar Tomas och konstaterar att resor och inredning är två intressen som nog kännetecknar honom än i dag.

Men det blev alltså teologistudier på Lunds universitet, och det var där, på inskrivningen av nya studenter som Tomas och Harri träffades första gången. Tomas hade då hunnit plugga ett par år och var aktiv i studentkåren. Tre år senare gifte de sig.

- Jag hade tänkt bli kock, men redan under utbildningen insåg jag att det nog inte var rätt, berättar Harri som i samma veva fick kontakt med Svenska kyrkan i Malmö. En stark tro hade han redan, hans föräldrar var aktiva i Pingstkyrkan. Men det var där, i ungdomsgruppen, som Harri valde inriktning och präststudier.

- För min del var det nog i mångt och mycket musiken som förde mig till kyrkan. Redan som 8-åring spelade jag orgel i kyrkan, minns Tomas. Och musikintresset finns verkligen kvar. I vardagsrummet står en flygel av god kvalitet.

År 2006 prästvigdes Tomas och två år senare Harri. Nu sitter vi i salen på övre våningen i 1700-talshuset. Framför den öppna spisen står en stor och inbjudande soffgrupp i chippendalstil. Rummet är möblerat med nyrokogrupp, en flygel och kristallkronor i taket. På väggarna hänger mycket äldre konst, framförallt svenska landskap. Det är uppenbart att här bor några som är intresserade och måna om hur de har sin närmiljö. Bara det faktum att de redan, på drygt en månad till och med hängt upp alla tavlor, förstärker den bilden.

- Flyttlasset kom på måndagen och tre dagar senare hade vi fått allting på plats, förklarar

Tomas och ser nöjd ut. Han tillägger att han är näst intill lite petig när det gäller ordning och reda, så flyttkartonger som bara står ouppackade eller tavlor längs med golvet, det gillar han inte.

- Vi gillar att laga god mat, dricka ett glas vin och bara vara hemma i en vacker miljö, säger Harri och Tomas fyller i och konstaterar, livsnjutare!

Harri och Tomas framför den pampiga entrén till prästgården.

Livsnjutare visar sig även innebära naturupplevelser, men under ordnade förhållanden. Gärna en lång vandring, men då ska helst ett bra hotell och en god middag hägra i fjärran. Tält och vindskydd ger de inte mycket för. Resor, gärna till Portugal, står också högt på listan för vad de föredrar att göra på semestrarna.

Teater och opera är ett par andra intressen som de delar och ingen av dem är främmande

för att själva agera. Men ligger inte det lite i en prästroll?

- Visst ska man gilla att agera, men man kan och får vara en blyg och tystlåten person när man inte har prästkragen på sig. Men det här lilla "frimärket", säger Harri och fingrar på sin prästkrage, kan förändra den som bär det och likaså, den som ser på en. Privatpersonen och prästen är två roller.

- Visst kan man skydda sig med sin prästkrage, men man kan göra mycket gott av det också och det är det jag vill göra, säger Tomas, och samtalet kommer in på upplevelser från Stortorgdagen i Hemse.

Det blev många bra möten och en hel del samtal, men vi konstaterar också att kyrkan är viktig för många människor vid olika händelser i livet, men långt ifrån för alla. Det är knappast

heller ett mål. Men både Tomas och Harri vill se en mer öppen kyrka, en kyrka där man känner sig välkommen.

- A och O för mig är Jesus Kristus. Och var man möts är inte det väsentligaste. Det finns många platser där man kan mötas, förklarar Tomas.

Vi kommer in på verksamheten, vilket passar bra nu när Tomas har gjort en plan för kommande år. Havdhems församling består av sex socknar: Havdhem, Hablingbo, Silte, Eke, Grötlingbo och Näs. Det blir en del satsningar på barn- och ungdomar, kyrkomusiken och så klart gudstjänster. Mer än så vill nog inte Tomas säga just i dag. Men samarbetet med Equmeniakyrkan uppskattar han och det kommer naturligtvis att fortsätta.

CIRKLAR SOM SLUTS

Torvild Evensson, är ny kyrkoherde i Frankfurt. I november hälsades hon välkommen av biskop Sven-Bernhard. Gårdskorset bad henne om en liten presentation av sig själv.

Jag heter Torvild Evensson och i samband med att jag började som kyrkoherde i södra Tysklands pastorat och kom att höra till Visby stift, så slöts en cirkel i mitt liv. Jag kom tillbaka till Gotland. Min familj flyttade till Gotland i slutet av 50-talet. Vi bodde först i Slite. Där började jag skolan och gick i ettan. Senare bodde vi i Eskelhem, där jag gick vårterminen i tvåan, innan vi flyttade tillbaka till fastlandet.

Min teologiska utbildning fick jag i Uppsala och prästvigdes sedan för Linköpings stift i januari -79. Efter några år i Norrköping flyttade jag med min familj till nordligaste Värmland där jag tjänstgjorde i femton år innan vi flyttade till Lunds stift, där jag var kyrkoherde i Östra Onsjo församling, som ligger mitt i Skåne, i femton och ett halvt år. I samband med den stora strukturförändringen, januari 2014, blev jag komminister i Eslövs nya storpastorat.

Här i Tyskland säger man till mig: "Vi har hört att du har så många barn!" Allting är ju relativt.

- Nu börjar vi landa i en vardag. Det känns skönt. Arbetet kan börja.

Två hober som ger sig ut på ett äventyr. Som gillar god mat, lugn och ro, men som de själva konstaterade; "här finns en stor omsorg och mycket värme. Vi har känt oss så välkomnade till pastoratet och bygden!" En bra början.

Fotnot

Sedan intervjun gjordes har Harri från den 25 november tjänst på heltid som komminister i Alva Hemse och Rone församling och slutar därmed sin anställning i Havdhems församling. Tomas har fått en tf kyrkoherde tjänst i Hemse från den 25 november.

Mottagningsgudstjänst i Frankfurt den 27 september.

Själv tycker jag att det är en lagom skara. Jag har fyra barn och fyra barnbarn och ser fram emot att några av dem kommer att fira jul med mig här i Frankfurt i år. Förutom min stora (?) familj tycker jag om att resa, läsa, se på film, äta älgkött och att vandra. Jag är bland annat intresserad av Ryssland och har läst lite ryska på senare år. Och med tanke på alla svenskar som befinner sig i Ryssland idag så tycker jag att SKUT borde ha en ambulerande verksamhet där och jag kan tänka mig att bygga upp den när jag är färdig här i Tyskland.

Gud är god.
Torvild

Gerum kyrka, en av våra 92 medeltida kyrkor, fyllda av symboler som är okända för de flesta av oss.

Kyrkans symboler - vad betyder de egentligen?

Kyrkan är fylld av symboler, många är lån från andra kulturer, och de flesta av oss vet inte ens vad de betyder i dag. Men en som vet är prästen, konstvetaren och entreprenören, Arne Wiig. Kyrkokansliet arrangerade en så kallad PIK-konferens, Pedagogik i kyrkorummet, i oktober i år.

Arne Wiig var en av föreläsarna och här följer ett referat från hans intressanta föredrag.

Text och foto: Lars Bäckman

Vi befinner oss inne i Storkyrkan i Stockholm. Kyrkans interiör är magnifik, kryssvalven avlöser varandra i en näst intill oändlig pelargång i det femskeppiga kyrkorummet. Arne Wiig har på ett enkelt altare dukat upp nattvardens tillbehör och där samlas vi.

- Kyrkorummet ger oss så många olika associationer. Säg bara krucifix så ser vi människor så många olika bilder. För oss kristna betyder ett kors kristendom. Men korset började användas som kristen symbol först ett par hundra år efter Jesu död. Korset var ju ett avrättningsredskap. Så såg de flesta det. Men ett par hundra år senare hade korsfästning som metod upphört och det kunde då bli en symbol för kristendomen, förklarar Arne Wiig.

Visst är det så. Symboler och dess betydelse förklarar oss, vi som tänker lika inför dem. Men för alla andra, eller om vi tappar denna kunskap, vad är då en duva en symbol för?

Altaret är kyrkans symboliska mittpunkt. Det naturliga blickfånget. Ett altare associerar till den första nattvarden och det enkla bord som användes. När prästen tillsammans med övriga tjänstgörande står bakom altaret mot församlingen symboliserar det gemenskap.

- Men altarets form, rektangel, betyder också något helt annat. Det är en ofullständig form. Den form som en sarkofag har. En plats där döda läggs ner. Altarduken tolkas också ofta som Jesu svepning. Altaret som en sarkofag

förstärks av den äldre traditionen att placera relikerna i altaret, berättar Arne Wiig.

Om altaret är rektangulärt så är den duk som läggs över kalken kvadratisk och det är en symbol för det jordiskt fulländade. Cirkeln i sin tur, har ingen början eller slut, och symboliserar Gud och det himmelska.

Arne Wiig visar att vinet alltid ska stå mott norr på altaret och brödet åt söder.

- Det hänger faktiskt samman med att ”Från norr ska fiende komma”. För de boende i staden Jerusalem var norr det väderstreck som fiende väntades attackera staden ifrån.

På altaret kan det stå blommor, men aldrig blommor i jord med rötter. De ska vara avskurna från sin rot och symboliserar därmed livets korthet och förgänglighet.

- Rosen kan till exempel symbolisera tre olika faser; törnen, knopp och utslagen blomma. Det är korsfästelsen, Jesu grav och uppståndelsen! På Långfredagen placeras ofta fem rosor på altaret. De symboliserar Jesu fem sår.

Vi går ut i vapenhuset. Arne Wiig berättar att inga belägg finns för att vapen skulle lämnas där. Men ofta finns i äldre kyrkors vapenhus bilder på djävulen eller sedlighetslärande motiv. Hans teori är att detta rum ska ses som en förberedelse för att komma in i själva kyrkorummets. De medeltida kyrkorna på Gotland saknar ofta ett vapenhus. Men över huvudingången på sydsidan har några av våra kyrkor en djävulsfigur, så kanske hans förklaring stämmer.

De medeltida kyrkorna är alltid placerade i öst-västlig riktning. Med ingången i väster eller som på många gotländska kyrkor, sydvästra delen av långhuset. Öster är väderstreck för soluppgången och där är altaret placerat. Öster är paradiset. Det är dit vi vill nå. Väster däremot är solnedgången, en värld utan Gud.

Arne Wiig, i Storkyrkan, Stockholm.

”Rosen kan till exempel symbolisera tre olika faser; törnen, knopp och utslagen blomma. Det är korsfästelsen, Jesus grav och uppståndelsen!”

- Se kyrkorummets som en vandring mot altaret och soluppgången. Altaret är upphöjt och där förenas Gud och människan. Tänk bara på uttrycket att känna sig uppåt eller nere. Uppåt är det himmelska, neråt det mörka.

Arne Wiig visar att det vanligaste var att måleri med gammaltestamentliga motiv förekom

i kyrkans södra del och nytestamentliga i norr. Jag kan inte låta bli att tänka på våra kyrkor på Gotland och då stämmer detta inte fullt ut.

- En skulptur av Maria var alltid placerad vid norra sidan. Hon stod på Jesu högra sida vid korset och det är den placeringen som Madonnan har i våra kyrkor. En madonna med ett Jesubarn symboliserar såväl en jungfru som en moder och är därmed en förebild för såväl ogifta kvinnor som för mödrar. Maria bar en krona, en så kallad jungfrukrona. Det är utifrån denna bild som vi än i dag har brudkrona, och

bruden går självklart på norra sidan upp i altargången mot altaret! förklarar Arne.

Kyrkorummets långhus kallas ofta för ett skepp och det är en annan stark symbol. Det är bilden av Kristi församling som färdas över otrons hav mot frälsning. Men den treskeppiga formen på långhuset, där mittdelen höjer sig över sidoskeppen och därmed skapar ljusinsläpp under taket, är en form som kristendomen hämtade från rommarrikets basilikor, romarnas förvaltningsbyggnader.

- En rundkyrka symboliserar evighetssymbolen, men är också en bättre form ur en försvarsaspekt. En åttkantig form har en annan betydelse. Då är vi inne på talsymboliken. Sju är de antal dagar som skapelsen fullbordades på. Men talet åtta är högre än den synliga världens tal och symboliserar därmed himlens tal och dess fullbordan. Åtta är alltså evigheten.

Vi rör oss i kyrkorummet. Jag börjar lägga märke till saker och ting som jag inte har tänkt på tidigare. Det ger nya dimensioner och kyrkorummet, ja även den kristna trons historia, blir på sätt och vis mer spännande och intressant.

Arne Wiig är en outtömlig källa av kunskap när det gäller att upptäcka och förklara allt vi ser i kyrkorummet. När någon ur gruppen frågar mer om talsymbolik, så avslutar Arne Wiig sitt föredrag med att entusiastiskt berätta om talen ett till tio och vad man framförallt ur Bibeln kan utläsa av dessa tal. Sammanfattningsvis skulle denna spännande redogörelse se ut ungefär så här:

1 är Guds eget tal. Ett är en solitär. Det finns bara en.

2 står för symmetri. Vi har två ögon och två öron. Vi strävar oftast efter två, ett par.

3 är treenigheten och det faktum att två människor kan skapa tre. Men också Tro, Hopp och Kärlek.

4 är evangelisterna, och så jordens fyra hörn.

5 är handens fem fingrar, men också det sökande pentagrammet, symbolen för sökandet.

6 är inte bra, det är djävulens symbol.

7 är dödssyndernas antal, men också skapelsedagarna och vilodagen.

8 står för evigheten, sju dagar fullbordar skapelsen och åtta är himlens tal – alltså evigheten.

9 är ett magiskt tal. Det är 3x3 som i sig är magiskt. Men det står också för upplysningen och helighet.

10 är en 1:a med förstärkning, alltså Gud och de tio budorden.

- Vet ni förresten varför 13 anses i vår kultur som ett oturstal? Jo, Judas Iskariot var den trettonde personen i rummet när Jesus åt sin sista måltid.

Det är bara att konstatera, så mycket vi inte vet om symbolerna runt om oss i kyrkorummet, men förhoppningsvis vet vi lite mer nu!

”Maria bar en krona, en så kallad jungfrukrona. Det är utifrån denna bild som vi än i dag har brudkrona”

Duvan ovanför dopfunten, Fröjel kyrka. Vad betyder den? Foto: Lars Bäckman.

Det växande kulturarvet – så gör du rätt

En fortbildningsdag för alla klockare på Gotland om skötsel av träd på kyrkogårdar arrangerades den 4 november. Stora träd, framförallt almar, lindar och askar kantar

många av våra kyrkogårdar och skapar en värdefull miljö runt våra landsortskyrkor. Men vilka träd har sådana värden att de bör stå kvar, och därmed ska vårdas genom bland annat klappning? Vilka träd kan man däremot helt enkelt bara ta bort? Ja, det var lite av huvudfrågorna för denna dag.

Det är länsstyrelsen som ger tillstånd om ett skyddsvärt träd ska fällas. Av den anledningen medverkade Beatrice Rydén, Henrik Johansson och Anna-Karin Müller från Länsstyrelsen. De berättade om vad man får och inte får göra, och vilka regler som gäller.

Ett 40-tal klockare och vaktmästare från stiftets församlingar deltog på fortbildningsdagen som avslutades med ett besök på Östra kyrkogården, Visbys äldsta kyrkogård. Johan Arvidsson på Kyrkogårdsförvaltningen berättade om kyrko-

gårdens historia och visade också hur man ska beskära träd.

”Träden på kyrkogården är jätteviktiga. Dels kulturhistoriskt, men också av sociala och biologiska skäl”

- Träden på kyrkogården är jätteviktiga. Dels kulturhistoriskt, men också av sociala och biologiska skäl, säger Rebecka Svensson, stiftsantikvarie i Visby stift, och förklarar: Kulturhistoriskt, för att de minner om den tid då man begravde inne i kyrkan vilket ledde till sanitära olägenheter och protester och senare ett förbud.

Det är då man anlägger kyrkogårdar med trädkanter, träden skulle rena luften. Sociala skäl, en kyrkogård ska vara vacker, det är en plats för sorgearbete. Till sist det biologiska värdet. Gamla träd innehåller många olika insekter och lavar och blir därmed en viktig del i naturens mångfald.

För den som vill veta mer om träd på kyrkogård, läs Riksantikvarieämbetets rapport Fria eller fälla. En vägledning för avvägningar vid hantering av träd i offentliga miljöer. Rapporten hittar du på Riksantikvarieämbetets hemsida.

Hejdeby kyrka. Klappade träd. Foto: Lars Bäckman.

Johan besöker Kupan i Fårösund så ofta han kan.

Med prästkragen på möter Johan församlingsborna

Jag träffar Johan på Kupan. Där står han och pratar med ett gäng gentlemen, det så kallade eftermiddagsgänget. Det skämtas och jargongen är rå men hjärtlig. Det märks att Johan inte är obekant med Fårösundsborna. Det är på Kupan, i ICA butiken och inte minst, på skolan som Johan träffar församlingsmedlemmarna, om de nu inte skulle dyka upp på gudstjänster eller andra kyrkliga aktiviteter. **Text och foto: Lars Bäckman**

För drygt tre månader sedan tillträdde Johan Sunnerstam tjänsten som komminister i Bunge-, Rute-, Fleringe-, Fårö- och Forsa församlingar i Norra Gotlands pastorat. Flyttlasaset gick från Karlstad, som för övrigt är den stad där Johan har växt upp. Men nu är det alltså Gotland som gäller för Johan, hustrun Caroline och tvååringen Eivin.

Varför blev det Gotland?

- Ja, det finns många svar på den frågan. Min hustru Caroline är från Rone, så vi har varit mycket på Gotland. Men jag har också varit här

med konfirmander många, många gånger, konstaterar Johan och berättar om lyckade sommarläger på Ekegården och om en längtan att någon gång få flytta hit.

Vi reser på oss, hejar på personalen på Kupan, glada skratt och försäkran om att återkomma, och går ut till bilen.

Att synas och ha kragen på sig är självklart för Johan. Han bär sin krage med trygghet och så ska det vara. Men i Karlstad var det inte alls lika självklart. Men Johan vill signalera att han är präst och är kyrka och är stolt över det! Kragen är ett varumärke.

Och Johan syns. Halvlångt tjockt, lockigt svart hår, ett brett och glatt leende, och så prästkragen som sticker fram under en luvtröja. Jeans och gym-paskor kompletterar Johans informella vardagliga klädsel.

Johan är ung, 34 år. Prästvigd i Karlstad för fem år sedan. Läste teologi framförallt i Uppsala, men också några terminer religionsvetenskap i Göteborg.

- Det var i och med konfirmationen som jag för första gången fick en närmare kontakt med kyrkan. Mina föräldrar var som de flesta, medlemmar, men som bara gick i kyrkan ett par gånger om året. Men min pappa tyckte att jag skulle konfirmera mig för att "få chans att prata om sådant som vi inte pratar om vid köksbordet". Och jag tror inte att han bara menade teologiska frågor.

Konfirmationen blev en fin och viktig upplevelse för Johan. Han engagerade sig därefter som ungdomsledare. Efter studenten och en för generationen obligatorisk långresa i Sydostasien, var det naturligt för Johan att läsa religionsvetenskap. Målet var lärare eller kanske präst. Det blev präst och vidare studier i Uppsala, varvat med uppehåll för långresor och ett års studier på Nya Zeeland.

När vi åker förbi Bunge kyrka, med medeltida prästgårdsruin och Bungemuséets vackra byggnader, en minst sagt pastoral idyll, så konstaterar Johan hur olika kyrkor han har arbetat i.

- I Karlstad var jag präst i Västerstrands församling. Kyrkan var byggd i tegel i typisk 1970-talsstil. Läget var en utmaning, intill motorvägen, vid en rondell och med en bensinmack och en hamburgerrestaurang som närmaste granne. En omgivning så långt ifrån den lantliga idyll vi nyss passerade.

Men det var en aktiv församling, inte minst på ungdomssidan, där Johan hade en stor del av sin tjänst.

- Varje år ökade antalet konfirmander och i somras hade vi 76 ungdomar i konfirmations-

gruppen. Visst, vi erbjöd en lockande lägerresa till Gotland, men vår verksamhet fyllde en viktig funktion för många av närområdets ungdomar.

Johan och församlingen arbetade aktivt för att bygga upp relationer med ungdomarna i området. Framförallt togs de första kontakterna i skolan där Johan var ett välbekant ansikte.

- Vi hade en bra pedagogisk modell för vår konfirmationsverksamhet. Vi utgick från deras liv och vardag, knöt an till dopet, vigseln och begravning. Det är betydligt vidare ingångar än vad man tror. Här ryms hela livet. Detta ledde till många djupa och kloka samtal. Det behövde ungdomarna. Precis så som min far hoppades när han ville att jag skulle konfirmera mig.

För Johan är det självklart att fortsätta arbeta på detta sätt. Han besöker Färösundsskolan varje vecka. Uppehåller sig i kafeterian och tycker inte att han har några problem med att ta kontakt med ungdomarna. De vet vem han är och han är alltid välkommen.

- Jag har presenterat mig på lärarkollegium och hunnit besöka alla klasser. Förutom att visa upp mig har jag talat om tystnadsplikt. Ungdomar kan behöva någon som de kan tala med och som har tystnadsplikt. En lärare har anmälningsplikt för sådant som kan vara kriminellt till exempel, men så är det inte för oss präster. Det ska ungdomarna veta.

Så det är inte bara gubbarna på Kupan Johan numera hejar på. Ungdomarna vet vem han är och likaså personalen på ICA. Där stod han en dag i september och sålde Prästost till förmån för Världens barn.

Tre månader har gått. Visst är det en omställning att flytta. Från lägenhet mitt i Karlstad till övervåningen på församlingshemmet, som fungerar som prästgård. Det är ett helt annat liv. Och så är det kyrkorna. Att hålla gudstjänst i en medeltida kyrka är annorlunda.

- Ta bara detta med orgel alternativt piano. I den moderna kyrkan i Karlstad var det nästan

"Men min pappa tyckte att jag skulle konfirmera mig för att "få chans att prata om sådant som vi inte pratar om vid köksbordet"

bara piano som gällde, men i en medeltida kyrka passar en orgel mycket bättre, konstaterar Johan och förklarar: Jag vill hålla enkla begripliga gudstjänster. Predikan ska utgå från den verklighet som församlingen lever i. Det ska inte vara längre än vad som är nödvändigt. Språket ska heller inte vara tillkrånglat. Ja, det där är nog lite av mitt signum, säger Johan och ser lite funder-sam ut.

Johan är nöjd med de gudstjänster han hittills har haft och till och med positivt överraskad när det gäller antalet besökare. På de ”vanliga” gudstjänsterna har det kommit mellan 10-20 personer.

Vi dricker kaffe på Johans expedition. Talar om segling, ett av Johans stora intressen. Ja, egentligen gillar han allt som har med vatten att göra, till och med fruset, för då blir det skridskosegling. Friluftsliv och naturupplevelser står också högt på agendan. Hustrun Caroline är biolog och har arbetat på naturum i Karlstad och på Gotland.

Vårt samtal fortsätter om Fårösund, vackra platser och fina utflyktsmål. Utanför fönstret börjar det skymma. Tiden har runnit iväg. Det är lätt

att tala med Johan. Han utstrålar öppenhet och gillar att träffa människor, det märks. Det är inga dåliga egenskaper för en präst!

Johan säljer prästost på ICA för Världens barn. Privat foto.

50 000 kronor till arbetet med flyktingar och asylsökande

Svenska kyrkan har i höst anslagit tio miljoner kronor till församlingarnas arbete för flyktingar. I Visby stift får nu Bunge-, Rute-, Fleringe församling 50 000 kronor för integrationsfrämjande arbete.

De församlingar som inte har sökt eller har fått avslag på sina ansökningar får en andra chans att ansöka om medel. Kyrkomötet beslutade att avsätta ytterligare 75 miljoner kronor till arbetet med flyktingar och asylsökande under 2016.

Fårösund har tagit emot flera ensamkommande flyktingbarn och även många familjer och ensamma vuxna till samhället. I samråd med Röda korset, Rädda barnen, Vuxenskolan och facebookgruppen ”Tillsammans på norr” har församlingen diskuterat vad Svenska kyrkan kan göra, berättar Johan Sunnerstam, kommi-

nister i Bunge, Rute, Fleringe församling.

- Människor visar ett otroligt engagemang och har mängder med bra idéer på hur vi ska få till integrationen på ett så bra sätt som möjligt, säger Katarina Guding, diakon i Norra Gotlands pastorat.

- Vi vill försöka rikta in oss på verksamheter som blir hållbara i längden och som kan komma till gagn för både våra nyanlända och ordsbor. Till exempel hoppas vi kunna anordna första hjälpen med inriktning på barn och just nu ser vi på möjligheterna till att erbjuda utflykt till simhall med varmvattensbassäng och, med hjälp av erfarna instruktörer, ge främst de allra yngsta lite vattenvana, säger Caroline Sunnerstam, barnledare i Norra Gotlands pastorat.

- Det är ju också viktigt för integrationen att man får kännedom om platsen man bor på och att möta ordsbor, avslutar Johan Sunnerstam.

Countrymusik i Mästerby kyrka – vad har Johnny Cash där att göra?

Text och foto: Lars Bäckman

”Oh, lonesome me...”, Olofs röst är djup, Karls elgitarrsriff ligger perfekt och kompet är rytmiskt men luftigt. Det låter bra. Men miljön är kanske inte den man förväntar sig höra country musik i, Mästerbys kyrka, under dess 1200-tals valv, rikligt och vackert bemålade. Över musikanterna i triumfbågen tronar en 1400-tals målning av yttersta domen.

Countrymusik i kyrkan? Nej, det är inget nytt. Det här har blivit en årligen återkommande tradition. Att en gudstjänst med countrymusik som tema är uppskattat behöver man inte tveka om när man ser att kyrkan nästan är fullsatt.

- Jo det är nu tio år sedan som Doris Lemke, då präst här i Mästerby, tillsammans med mig tog initiativ till att ha en kvällsgudstjänst med countrymusik som tema, berättar Tobbe Möllerström.

Framme vid triumfbågen står bandet som består av Olof, Karl, Samuel och Anton. De är klasskamrater och går nu sista året på gymnasieskolans musiklinje.

- Johnny Cash är en av mina favoriter, berättar Olof, och det kan man höra. En ung Johnny Cash. De har lite av samma djupa bas och John-

Big O and his red rockets i Mästerby kyrka.

ny Cashs musik passar bra i kyrkan. Han var själv troende.

Johnny Cash blev frälst några år efter att han hade slagit igenom som artist, men han hade också hunnit gå ner sig rejält med droger. Missbruket och det destruktiva livet gick så långt att han försökte ta livet av sig. Men i sista stund räddades han genom Gud. Det var så han såg det. Självklart fick detta konsekvenser för hans popularitet. Johnny skulle vara tuffingen och inte en missionerande scenartist. Kontrakt sades upp och skivförsäljningen sjönk, men som Johny Cash menade: ”Om du vill vara en god kristen, och med det menar jag vara lik Kristus, måste man kunna ge upp världsliga saker för att vara sann mot sin tro. Du skulle vara en dåre om du valde sålda skivor framför evig frälsning.”

Country, gospel och countrygospel... Ja, det är musikstilar som ofta har ett kristet budskap. Sångare som är skrivna av ett hårt arbetande folk med drömmar och förhoppningar om ett bättre liv. Att ha en tro har varit ett stöd i svåra stunder. Det är klart att man vill sjunga om det också!

Bara en röst. Meditativt och njutbart.

Nu tillbaka till Olof. Han berättar att de under de senast fyra åren har uppträtt i många kyrkor runt om på Gotland.

- Visst, akustiken är speciell, på gott och ont. Det är svårt att få det att låta riktigt bra. Men det är faktiskt mysigt att spela i kyrkor, säger Olof och jämför med hur tufft det kan vara att spela för fulla raggare, som de gjorde tidigare i veckan. ”Då får man dra på ordentligt!”

Grabbarna i bandet är unga och musiken kom för de flesta av dem in under högstadietiden på Klinte skolan. En entusiastisk musikare väckte intresset och sedan dess har det hållit i sig. Sedan ett par år tillbaka spelar de ihop i bandet.

Musiken är medryckande, och man vill sjunga med. En countrykväll i kyrkan innehåller också förstärkt orkester, med bland andra Tobbe Möllerström på scen. Nu ska vi få sjunga tillsammans i några allsångslåtar också. Det blir riktig sångarglädje, med allsång och självklart står också Pärleporten på repertoaren. Kanske inbillar jag mig, men det ser ut som att de basunblåsande änglarna, bland rankorna och blommorna i korets tak, drar in luft och höjer sina horn. Och visst hör man dessa himmelska toner i bakgrunden?

A capella i gotländska kyrkor

Har ni tänkt på varför det heter ”A cappella”? Det är italienska och betyder ”som i kyrkan”. Jo i kyrkor under medeltidens körsångsepok bannlystes alla instrument utom orgeln. När man sedan i andra sammanhang sjöng utan instrument så benämndes detta a cappella, alltså som i kyrkan.

I sommar har vi kunnat höra Helene Du Rietz, i vanliga fall musiker och musikpedagog i Gustav Vasa församling, Stockholm, sjunga just a capella i några gotländska kyrkor. En klar, vacker, ren röst, som i utvalda kyrkor med fantastisk efterklang förstärker kyrkorummets storslagenhet. Vem vet, kanske kommer Helene tillbaka även nästa sommar, men hur som helst, Helene Du Rietz har spelat in en cd i Lau kyrka med 13 psalmer, visor och gospels. Den är värd att lyssna på.

Hitta nya psalmer på nätet -psalmportalen.se - hitta och publicera!

Text och foto: Lars Bäckman

Det skrivs många nya psalmer. Men var hittar man dem? Vissa ges ut i olika samlingar, andra inte. En ny psalm, med en angelägen text och en vacker melodi, kan lyfta en gudstjänst, eller hur?

Det tyckte också Ragnar Håkanson och Örjan Klintberg på Wessmans musikförlag. Kristina Furberg, numera diakon i svenska kyrkan i Oslo, och flitig psalmförfattare, hade sedan tidigare en webb där hon erbjöd andra att lägga in psalmer. Kristina var tacksam för hjälp med detta arbete och det hela slutade med att Kristina och Ragnar tog ett gemensamt ansvar för psalmportalen.se och Wessmans musikförlag erbjöd sig att driva själva webben.

- Det finns redan över 500 psalmer upplagda på webben, alla är sökbara på ord och tema. Psalmer är naturligtvis också inlagda med melodi. I de flesta fall kan du också gå in och lyssna på psalmen, berättar Ragnar Håkanson.

Det är han och Kristina Furberg som gör bedömningen att psalmen håller de kvaliteter som önskas. Och många har alltså redan lagt in sina alster. Av gotlänningar finns bland andra Mar-

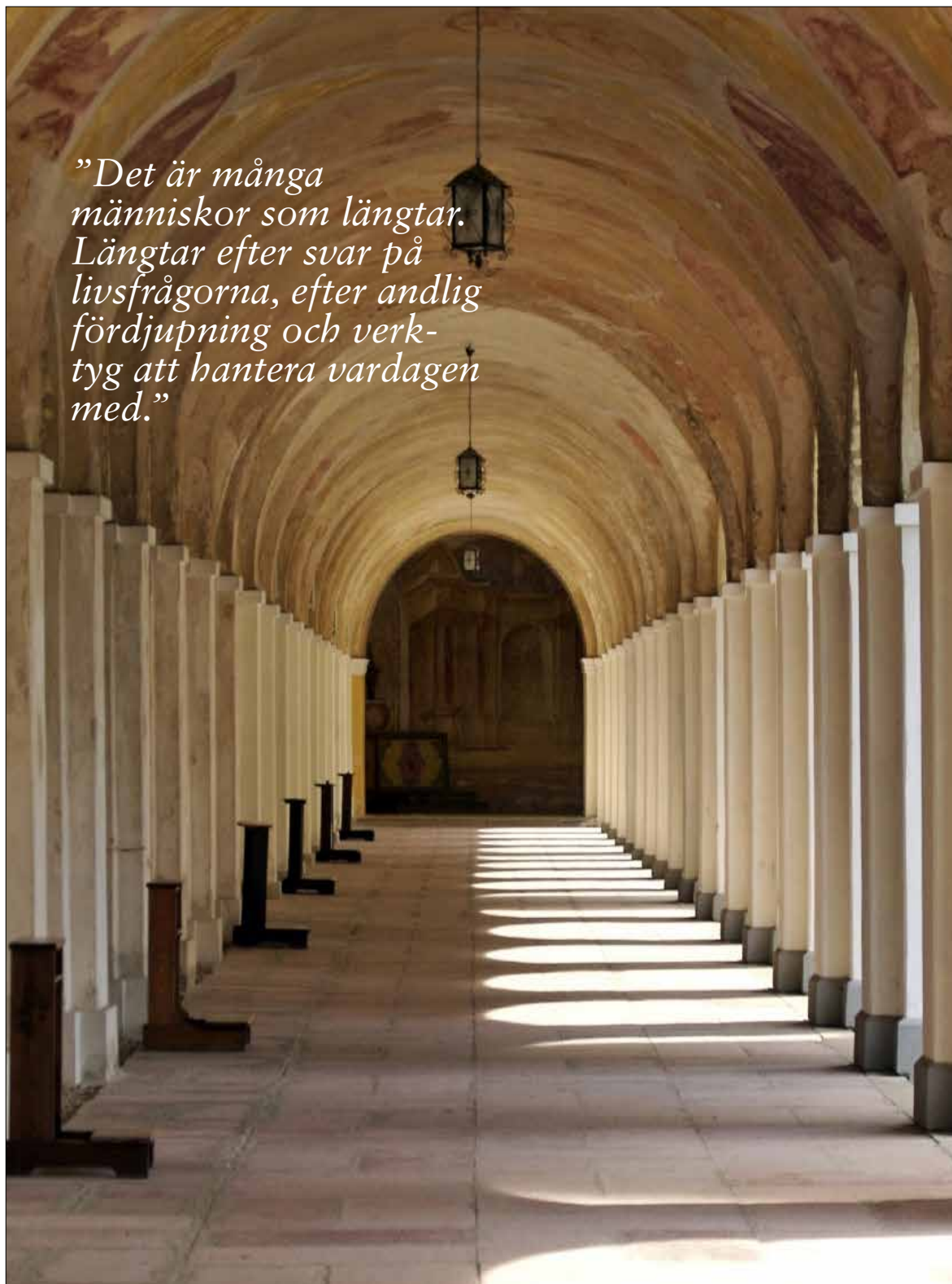
Internet är ett enkelt sätt att publicera nyskrivna psalmer. Det blir ett alternativ till det tryckta.

tina Åkeson Wollbo, Claes Holmgren och Biörn Fjärstedt representerade som psalmförfattare.

- Hittar du en psalm du gillar, vill använda den och trycka ut den, så måste du vara abonnent. Det kostar bara 250 kr per år. Ur intäkterna från psalmportalen får sedan upphovsmännen en ersättning för sitt arbete.

Så varför inte, en ny psalm till jul – det finns ett 30-tal på det sökordet, och överraska församlingen med! Eller du kanske har något eget alster i byrålådan som du vill presentera – psalmportalen.se är rätt väg!

”Inne i dig öppnar sig valv bakom valv, oändligt”. Tomas Tranströmer.

Retreat – längtan efter stillhet

Längtan efter stillhet och avskildhet tycks öka i takt med att vår tillvaro snurrar i allt högre tempo. Några av stiftets församlingar ordnar retreatar, stilla dagar och stunder för att möta denna växande längtan. Här får vi veta mer om två av dem. **Text: Rebecca Kinnander**

DOMKYRKOFÖRSAMLINGEN - Retreat för både kropp och själ

Domkyrkokaplan Elisabeth Sjölander tog över en mycket väl fungerande och regelbunden retreatverksamhet när hon kom till Visby församling 2014. Retreaten ligger henne varmt om hjärtat, den var till och med vägen in i Svenska kyrkan för hennes del. Elisabeth är uppvuxen i den laestadianska traditionen med strikta regler och tydlighet i hur man ska tro och tänka. När hon under en retreat i Sigtuna mötte det ordlösa bortom dogmer och hierarki, ett sammanhang där man bara kunde få vara med sitt liv, kändes det som att komma hem. I tystnadens gemenskap med bön, kontemplation och själavårdssamtal upplevde Elisabeth den närvaro och frid som hon sökt hela livet. Under studietiden återvände Elisabeth regelbundet till Sigtuna och som präst har hon alltid, på ett eller annat sätt, jobbat med retreatverksamhet.

- Det är många människor som längtar. I den enorma hastighet och i det brus många av oss lever idag är längtan efter helhet, efter svar på livsfrågorna, efter andlig fördjupning, efter verktyg att hantera vardagen med, större än någonsin. Det är därför den kontemplativa rörelsen med meditation, pilgrimsvandring och retreatar växer så starkt, tror Elisabeth.

Visby församling har två-tre tysta endagsretreatar per termin och dagen, som börjar med frukost 9.30, har en tydlig rytm med bön och kristen djupmeditation och avslutas med enkel middag kl 17. Man möblerar om i församlingshuset och ser till att varje deltagare har en egen

vrå i en skön soffa eller säng – några vill helt enkelt bara ligga och vila hela dagen. Man erbjuds samtal med präst eller diakon, enskild förbön och även massage av en professionell massör som alltid finns på plats.

-Fysisk beröring är en bristvara för många idag, påminner Elisabeth. Att få lite massage på axlar och rygg upplevs ofta både avslappnande och helande och fördjupar upplevelsen av retreaten. Dessutom handlar retreat både om kropp och själ.

-Jag tänker att kroppen känner igen och minns. När vi får verktyg för att finna lugn och stillhet tror jag att vi kan ha användning av det i vår vardag. Kroppen minns erfarenheten av retreatens lugn, kontemplation och meditation – något vi kan ha stor glädje och nytta av mitt i vardagens stress.

Församlingens retreatar har ”låga trösklar”, de passar både kyrkovana och de som inte har någon relation till kyrkan. Man värnar om anonymiteten och har varken presentationsrundor eller delningar vid dagens slut. Många upplever en stor frihet i att för en dag kunna lämna sina vardagsroller och slippa

upprätthålla de masker som vi alla mer eller mindre bär, berättar Elisabeth, som också menar att detta kräver en viss mognad. Målgruppen är vuxna eller unga vuxna som längtar, kanske inte efter färdigformulerade svar och tolkningar – det har vi redan mycket av i kyrkan – utan efter att utforska sin längtan och sina inre rum.

På min fråga om det händer att någon avbryter retreaten för att tystnaden blir för jobbig berättar Elisabeth att det har hänt någon enstaka

Fortsättning på sid 36

”Många upplever en stor frihet i att för en dag kunna lämna sina vardagsroller och slippa upprätthålla de masker som vi alla mer eller mindre bär”

Romakloster - nytt storpastorat från den 1 januari 2016

Från 1 januari 2016 går Dalhem-, Roma-, Vänge- och Östergarn pastorat samman till det nya storpastoratet Romaklosters pastorat. En av dem som har arbetat med denna sammanslagning är Gunnar Lindby. **Text: Lars Bäckman**

- Vi började diskutera detta redan 2011. Då var det framförallt bland förtroendevalda och tillsammans med prästerna i församlingarna. Frågan var hur en sammanslagning skulle kunna se ut och jag tycker att vi har hittat en lösning som överensstämmer väl med de önskemål vi hade, säger Gunnar Lindby som har varit ordförande i indelningsdelegerade, och därmed haft ett övergripande ansvar för sammanslagningen.

Fyra pastorat blir ett, i Roma kommer pastors-expeditionen att finnas men församlingsexpeditionerna i Dalhem, Vänge och Östergarn blir kvar.

- Det är viktigt att prästen finns nära församlingsmedlemmarna, att koncentrera allt till Roma har aldrig varit ett alternativ, säger Gunnar Lindby.

Församlingarna blir kvar och varje församling kommer att ha sin egen präst precis så som tidigare.

Men vad blir då vinsten med det hela?

- Vi kommer att kunna samarbeta betydligt mer och lättare när vi är ett pastorat. Vi har lyssnat mycket till personalens önskemål och till exempel så ser klockarna stora samordningsvinster. De kommer att ha ansvar för sina respektive kyrkor, men kan arbeta tillsammans med vissa sysslor, men också specialisera sig en del, och så slipper de allt för mycket ensamarbete, förklarar Gunnar.

Ingen personal kommer att sägas upp och till att börja med ska den församlingsverksamhet som ligger på respektive pastorat fortsätta där, förutom konfirmanderna, de koncentreras nu till Roma.

- Jo, konfirmationsundervisningen har vi redan i höst samordnat för det nya pastoratet. Det är två grupper och det verkar vara uppskattat. I år är det över 50 % av ungdomarna i pastoraten som konfirmerar sig, alltså en rejäl ökning, säger en belåten Gunnar.

- Jag har uppfattat att de flesta är positiva till sammanslagningen. Men visst finns det de som upplever att det kan bli centralisering, men vi arbetar verkligen för insyn och inflytande i alla led.

Pastoratet startar med två nya präster. Det är Pernilla Cramnell som blir kyrkoherde för pastoratet. Om henne kan ni läsa i artikeln här intill, och så Helena Stenhammar som blir komminister i Östergarns församling. Staffan Beijer kommer att vara

kvar till våren för att kunna göra en ordentlig överlämning. Janne Manni, Per Mellqvist och Rune Olofsson är de övriga prästerna i det nya pastoratet.

- Nu får vi en större samlad personalgrupp som kan lära och stimulera varandra. På sikt kommer det också bli klara ekonomiska samordningsvinster, säger en nöjd Gunnar Lindby, och konstaterar att efter fyra år med diskussioner och planering så är vi nu i mål och det känns bra, riktigt bra!

”Det är viktigt att prästen finns nära församlingsmedlemmarna”

Pernilla - kyrkoherde för det nya pastoratet

Den 12 januari börjar Pernilla Cramnell tjänsten som ny kyrkoherde i det nya storpastoratet Roma kloster. **Text: Lars Bäckman**

- Ja, det känns verkligen spännande, en utmaning för mig, men också för min familj, som förutom make består av tre barn, 6, 11 och 13 år gamla. Vi är alla förväntansfulla inför denna förändring i livet, säger Pernilla Cramnell, när jag ringer upp henne. Pernilla är 43 år, arbetar som präst i Enköpings pastorat, där hon är arbetsledande präst i Tillinge- och Sparrsätras församlingar. Familjen bor i Örsundsbro, mitt emellan Enköping och Uppsala. På fritiden ägnar hon sig gärna åt motion, rörelse och njuter av god mat. Pernilla gillar att läsa deckare och romaner.

- Min pappa var pastor i Pingstkyrkan. Det innebar att vi flyttade väldigt mycket som barn. Men till sist hamnade vi i Uppsala, så jag får väl säga att Örsundsbro är min hembygd. Här har jag bott i 12 år.

Pernilla har också varit aktiv i Pingstkyrkan, men för 13 år sedan lämnade hon Pingstkyrkan för Svenska kyrkan. Hon hade redan en magisterexamen i teologi och påbörjade då sin prästutbildning. År 2007 prästvigdes Pernilla i Uppsala stift och där har hon sedan dess varit verksam som präst.

- Gotland har vi semestrat på flera gånger och vi har också en del vänner och bekanta som bor där. Jag ser det som en stor utmaning att leda pastoratet i dess nya form. Jag kan förstå om några är tveksamma till storpastoratet, men jag kommer att gå mycket sakta fram, så att alla känner att de är med, säger Pernilla. Till att börja med kommer hon ägna mycket tid åt att lära känna anställda, förtroendevalda och inte minst, församlingsmedlemmarna.

Pernilla Cramnell kommer att leda det nya storpastoratet.

Familjen kommer till att börja med bo i Östergarns prästgård. Kyrkoherde Staffan Beijer stannar kvar i församlingen till våren. Men till julen 2016 räknar Pernilla och hennes familj med att flytta in i prästgården i Roma.

” Jag kan förstå om några är tveksamma till storpastoratet, men jag kommer att gå mycket sakta fram, så att alla känner att de är med”

- Enormt spännande. Vi är taggade. Visst är det tufft att lämna allt man känner till för att landa i något helt nytt. Men min man och barnen är minst lika entusiastiska som jag till att flytta till Gotland, så det här blir bra! säger en entusiastisk Pernilla Cramnell.

Svenska kyrkan i Ayia Napa, altaret är enkelt och vackert. Loppmarknad arrangeras då och då. Varje torsdag är det ärtsoppa. Gunilla Risberg är kyrkvård.

Resereportage från Cypern med fokus på diakoni

Några dagar i oktober fick jag förmånen att följa arbetet i Ayia Napa på Cypern och särskilt diakon Eva Berglund. Den primära avsikten med resan var att delta vid själva mottagningsgudstjänsten av kyrkoherde Anders och diakon Eva. Vid mottagningar närvarar alltid biskop Sven-Bernhard. **Text: Inger Hägg Foto: Svenska kyrkan på Cypern**

Svenska kyrkan i Ayia Napa arbetar tillsammans med Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet. Det innebär att under vinterhalvåret utökas staben i kyrkan med ytterligare 2 – 3 personer från Norsk kirke. Dessutom finns tre lokalanställda kvinnor – Katarina Hadjichristodoulou, husmor/assistent, Paula Yiannou, kassör/informatör, Lena Hörnberg Kourri, assistent/husmor. Alla tre svenskor som är gifta med cyprioter och genom detta har en värdefull ingång för Svenska kyrkan på plats.

Trots närheten till Syrien och Turkiet känner man inte förtvåning av någon flyktingström till Cypern. En av orsakerna kan vara att man ändå måste med båt eller flyg för att komma vidare.

Här är några korta glimtar från det diakonala arbetet:

ÖPPET HUS Så här års anländer många vinterboende svenskar och norrmän och stannar upp till ett halvår på Cypern. Varje dag måndag till fredag kl 10–14 fylls lokalen med doften av nybakade kanelbullar, som den svenska traditionen bjuder, och av nygräddade våfflor med fløde och sylt, den norska traditionen. Här kan man läsa några av de större dagstidningarna som är utskrivna på morgonen via kyrkans kopiator, koppla upp sig på internet, låna en bok eller dvd, prata med någon – husmor, diakon eller präst, varandra, tända ett ljus i ljusbäraren ... Torsdagar serveras ärtsoppa och pannkaka och

lördag förmiddagar finns nykokt risgrynsgröt (norsk tradition). I veckan efter Allhelgonahelgen hade man haft besök av drygt 150 personer under en dag och serverat 101 våfflor!

LOPPMARKNAD I kyrkans lokaler finns ”Loppisboden” med loppisprylar, saker som vinterboenden har lämnat vid hemfärd. Loppmarknaden är öppen en dag i veckan och rulljansen sköts av några långliggare som är glada för att ha fått denna uppgift sig tilldelade. Intäkterna från försäljningen går till kyrkans arbete lokalt samt till GREKISKA ORTODOXA NÖDHJÄLPEN, en frivillig hjälpinsats till behövande cypriotiska familjer. De behövande får hjälp en gång i månaden med en matkasse med torrvaror, dock aldrig pengar. Medel till denna hjälpinsats kommer från secondhandförsäljning, penninggåvor samt färsk brödbakförsäljning.

SVENSKA SKOLAN har sin lokal ovanpå i kyrkan. En gång i veckan möts barnen 1½ timme tillsammans med läraren Paula eller Pia och får prata, läsa och skriva svenska. Under tiden väntar föräldrarna i kyrkans lokaler, dricker en kopp kaffe, läser tidningar och pratar med varandra.

MÖTA NYANLÄNDA CHARTERRESENÄRER En - två gånger i veckan deltar diakon Eva vid information för nyanlända semesterfirare på några av hotellen tillsammans med researrangörerna. Eva berättar att kyrkan finns på plats, bjuder in till gudstjänst och kanske en kanelbulle eller två samt att vid behov finns man beredd att mötas till ett samtal. Semester är inte alltid bara glada dagar. Ibland kommer verkligheten ifatt en. Detta under sommarsäsongen – sista träffen var i slutet av oktober.

FÖRÄLDRAR – BARNGRUPP Många är de kvinnor som hittat sin kärlek på Cypern, blivit kvar och bildat familj. Flertalet av dessa hittar till kyrkans lokaler och kommer med sina barn för att de ska få höra svenska, lära sig svenska sånger etc. Jag tror dock att denna samling är extra viktig för dessa kvinnor. Att de får komma samman, dricka en kopp svenskt kaffe och äta en kanelbulle, ge varandra tips på kontakter gentemot myndigheter, tala svenska etc. När samlingen börjar närma sig slutet samlas man i en ring av kuddar inne i kyrkorummet, sjunger

lite svenska barnvisor och tänder ljus.

ENSKILDA SAMTAL /jourhavande präst Stundtals blir diakonen kontaktad för ett enskilt, själavårdande samtal. Ibland behöver man bara få prata med någon utomstående. Numera finns det också möjlighet att ringa ”jourhavande präst” även från utlandet. Man kan nå tjänsten från hela världen mellan kl 21-06 svensk tid. Telefonnumret är +46 18 474 50 32.

SJUKBESÖK Varje måndag och onsdag förmiddag kontaktar diakonen några av de sjukhus som är belägna i omgivningen. Hon efterhör om det finns någon skandinav inlagd. Om så är fallet blir det en färd till det sjukhuset för ett sjukbesök. Eva tar med en svensk tidning eller annat lämpligt och kollar att allt är under kontroll. Samtidigt blir det lite prat på modersmålet.

VARANNAN VATTEN Det har väl inte gått någon förbi att under de mest intensiva partyveckorna mitt i sommaren finns kyrkan på plats kl 23 - 04 vid en bänk mitt i sommarfestens Ayia Napa och bjuder på vatten och lite vuxenaxel att luta sig emot. Många är de svenska tonåringar som kommit med uppskattande tillrop. Under sex av dessa veckor bemannas bänken av tillresta gotlänningar som ger av sin frivilligtid till dessa ungdomar. Den här verksamheten är en utveckling av Nattskutan vid Österport i Visby.

Att få förmånen att få resa ut och delta i kollegors arbete och vardag ger många nya perspektiv på SKUTs arbete utomlands. Ett arbete som ser lite olika ut beroende på var man sig i världen vänder, vilka grupper som just befinner sig där – charterturister, långliggare, arbetare som är ute på några års kontrakt med medföljande familj, studieorter med många svenska studenter etc. Dock kan man konstatera att många som reser söker en plats att känna sig hemma på och möta nya vänner. Ibland behöver man stöd och hjälp på sitt eget språk. Kyrkan behövs både i glädje och sorg för alla de svenskar som befinner sig utomlands!

/Inger Hägg

Stiftsdiakon

Anne – Visby stifts samordnare för migrationsfrågor

Text och foto: Lars Bäckman

Du har utsetts till att vara Visby stifts handläggare i migrationsfrågor. Vad innebär det?

- Jo, att från och med den 1 januari 2016 så ska jag först och främst vara en länk mellan det som händer på nationell nivå och församlingarna här på Gotland. Men, jag sitter inte och väntar, utan jag har börjat arbeta en del redan nu, säger Anne Dungner Hjellström, som kombinerar sin tjänst som musikansvarig på stiftet med dessa arbetsuppgifter.

Anne berättar att hon också ska vara samordnare mellan dem som arbetar inom kyrkan på församlingsnivå med just migrationsfrågor. Hon ska också vara Svenska kyrkans röst i samverkan med andra frivilligorganisationer.

- Samordning blir en viktig del i arbetet om vi ska få till en långsiktighet i det gemensamma arbetet. Att vi fördelar uppdragen och uppgifterna, så att inte alla gör samma sak. På så vis får vi en klart bättre uthållighet, förklarar Anne.

Röda korset kommer att ta på sig att samordna insamling av kläder och andra förnödenheter. Det är de duktiga på och kan göra det på ett effektivt sätt.

I dag, den 16 november, så vet vi inte så mycket vilka behov de flyktingar som kommer till Gotland har och vad de egentligen behöver.

Den första gruppen av flyktingar har precis anlänt. Drygt 200 personer som ska inkvarteras i Visby och Fårösund. Nästa grupp väntas bli lika stor och kommer till Gotland om några dagar.

- Varje fredag träffas vi i en regional samverksgrupp. Då går vi igenom dagsläget och vad som ska göras. Här finns alla representerade, från Gotlands idrottsförbund till Länsstyrelsen som också är de som är sammankallande.

Anne tar ansvar för emigrationsfrågorna på stiftet.

”Gotland är en liten ö och vi är alltid nära och känner varandra. Det gör det lätt att samverka och lätt att skaffa sig en överblick.”

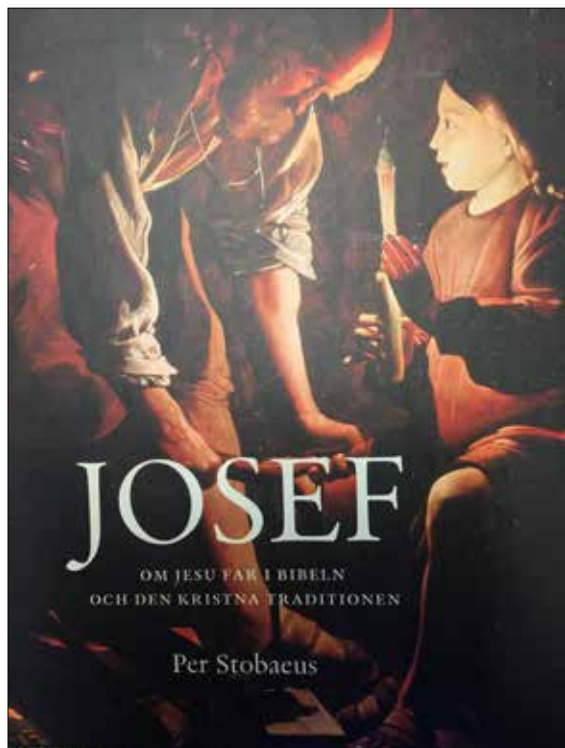
Kyrkostyrelsen har avsatt 10 miljoner i årets budget till arbete med flyktingar och asylsökande. Utifrån detta har församlingarna kunnat ansöka om medel. På Gotland har Bunge, Rute och Fleringe församling i dagarna tilldelats 50 000 kronor till de projekt de planerat, som är både av social – och kunskapskaraktär. *Se artikel sid 14.*

Anne är entusiastisk för sitt uppdrag och tycker att det verkligen är en angelägen fråga som hon känner stort engagemang för. Att det är långt ifrån hennes dagliga arbete med kyrkomusik ser hon inte som något problem.

- Kanske kan musik berika integration. Musikverksamhet har mycket att erbjuda, inte minst det rika körliv vi har här. Det kan bli en bra resurs, funderar hon.

Anne är optimistisk när det gäller hur Gotland kommer att klara av att ta emot människor på flykt.

Fortsättning på sid 37

BOKRECESSION

Josef - en av julens bifigurer

Per Stobaeus, Lundahistoriker av gotländsk börd, utkom i fjol med en lika innehållsrik som vacker bok om Jesu ”pappa” – eller vad skall vi kalla honom. Han som drog med sin höggravida trolovade den knaggliga vägen från Nasaret till Betlehem för den ålagda skattskrivningen.

Ty till Betlehem skulle de, ty Betlehem var Davids stad och Josef var av Davids ätt. På så sätt kunde de romerska ockupanterna hålla indelad ordning på det kuvade folket. Enligt judisk lärdom och enligt vår tro skulle Messias vara av ”Jesse stam”, så som vi fick sjunga innan klåfingrigt folk ändrade den gamla julpsalmen. Att Josef inte var Jesu biologiska far (fast Jesse var Davids) har inte ändrat vårt sätt att därvidlag betrakta hans roll.

I vår bibel spelar Josef denna sin roll vid dramat Betlehem, vid omskärelsen i Templet, vid de tre vise männens hyllande besök och vid flykten till Egypten samt då Jesus vid tolv års ålder fick besöka templet ... Men sen är det väl inte så

mycket mer. Det är en både aktiv och passiv roll, i båda avseendena på något sätt förebildligt genomförd. Jag har faktiskt under de senaste åren hört några präster som vågat ta sig an detta spännande tema. Tack för det!

Vad Stobaeus gjort är att till vår uppbyggelse inventera en myckenhet i kyrkokonst som skildrar Josef. På Gotland känner vi honom från många håll. I Martebo är han huggen i sten där han sitter vid fotändan av Marias säng eller leder åsnan med Maria och barnet på en smal och brant bergsväg. I andra kyrkor på vår ö finns han i östfönstrens glasmålningar. Men mera i skymundan.

Runtom i Europa har man på samma sätt i skönt skurna altaruppsatser eller vackert illustrerade fromma böcker porträtterat honom. Inte sällan som en gammal man. Ett åldrat huvud och i motsats till Marias under helgongloria. Någon gång syns han med bilan i hand, han var ju snickare och timmerman.

Med sin djupa lärdom och med sin glada upptäckarglädje kan Per Stobaeus karaktärisera Josef-gestalten genom kulturhistoriens gång och med ett rikt urval utomordentliga bilder berätta för oss om en synnerligen viktig person men vilken det finns så lite att läsa i Bibeln.

Åtskilliga bilder är från Gotland och många är fotograferade av författaren själv. En mycket, mycket god bok – och inte bara om julen!

Åke G. Sjöberg

Josef avbildad på glasmålning i Sjonhems kyrka.

Från vänster Harri Rouhiainen, Tomas Holdar, Juana Baumann, Maria Ynderdahl, Johan Sunnerstam, Jael Ahlin, Benjamin Ulbricht och Ulla Johansson. På knä sitter Katarina Gudinge och Janne Manni.

Nyanställda i Visby stift

Alla nyanställda under det gångna året bjöds in till en heldag den 17 september, dels för att få information om Visby stift, men kanske framförallt för att få träffas och tillsammans göra en lärarik resa i Gotlands kyrkans historia. Under ledning av Richard Wottle besöktes bland annat kyrkorna i Anga, Kräklingbo, Östergarn och Gammelgarn. De nya i stiftet är: Harri Rouhiainen, komminister i Alva, Hemse och Rone församling, Tomas Holdar är kyrkoherde i Havdhems församling, men också tf i Alva, Hemse och Rone. Juana Baumann och Maria Ynderdahl är diakoner i Norra Gotlands pastorat. Johan Sunnerstam är komminister i Bunge, Rute, Fleringe och Fårö församling, Jael Ahlin är pastorsadjunkt i Klinte pastorat och Benjamin Ulbricht är pastorsadjunkt i Hoburgs församling. Ulla Johansson är diakon i Visby domkyrkoförsamling. På knä sitter diakon Katarina Gudinge, Norra Gotlands pastorat och Janne Manni, komminister i Barlingbo församling, Roma pastorat.

Läs också reportagen om Tomas och Harri i Havdhem och om Johan i Bunge.

Ala kyrktorn och kaffe hemma hos Gunilla Ågren-Ahlby.

Bilder under restaurering. Foto: Ann-Charlotte Hansson.

Följ Boge kyrkas restaurering

V arje år genomgår några av våra kyrkor en större restaurering. Byggställningar monteras upp, inventarier plockas bort eller täcks över, in kommer verktyg, maskiner, värmefläktar och till och med en spis för gräddning av det bröd som används vid rengöring. I Boge hade ett träd också blåst ner och fallit över sakristian. I detta läge är det svårt att förstå att allt detta ska kunna återställas och att kyrkan ska träda fram i en ny skrud.

Ann-Charlotte Hansson, Norra Gotlands pastorat, var ansvarig i Boge församling när kyrkan renoverades under första halvåret 2014. Arbetet utfördes av Gotlandsbyggen och startade i januari. Nio månader senare var allt klart och Boge kyrka kunde bjuda in församlingen till återinvigning första helgen i september 2014. Ann-Charlotte Hansson bor ett par kilo-

meter från kyrkan och kunde näst intill dagligen följa arbetet med intresse och med sin kamera. Här visar vi några av de bilder hon tog för att dokumentera arbetet.

Visst ser denne unge man på altartavlan nöjd ut?

Foto: Ikon, Madele Zander.

Swish – så enkelt och modernt att betala kollekt!

Känner ni igen det, på gudstjänsten, prästen säger: "Dagens kollekt går till..." och man påminns om, inga kontanter! Man börjar nervöst leta i det tomma sedelfacket, bara kvitton, och i myntfacket ligger en knapp. Byxfickorna är tomma och vad gör man? Läger i knappen eller rent av låtsas att man har något i handen när man sticker ner den i kollekthåven?

Nej, det är ingen bra idé. Men lugn, går du på gudstjänst i Klinte pastorat, så kan du nu swisha in kollekten – snabbt, enkelt och modernt! **Text: Lars Bäckman**

- Jag märkte att fler och fler inte längre hade kontanter. Det är inte så konstigt, det är ju en minskad kontanthantering i hela vårt samhälle. Ja, det räcker med att se till sig själv, säger kyrkoherde Kent Österdahl i Klinte församling.

Så när banken till och med började ta betalt för att sätta in pengar på konton, då tyckte Kent Österdahl att han var tvungen att hitta en annan lösning.

- Det var faktiskt banken som föreslog swish. Jag har använt det själv i något år och tycker det fungerar bra. Så varför inte, konstaterade Kent.

Men han är noga med att framhålla att det är ett komplement. Den vanliga kontantkollekten kommer att finnas kvar.

I september i år använde han swish för första gången i kyrkan.

- Det var på ett dop och faktum var att det blev både glada skratt och lätt jubel. Då var kollekten riktad till ett projekt i Tanzania och flera valde att swisha in sin gåva.

Nu ska Kent Österdahl börja använda swish på gudstjänster. Det finns redan upplagt olika underkonton som täcker in de olika projekt som Svenska kyrkans kollekt ska gå till.

- Här finns allt från natthärbärgat i Visby till Visby stift och så klart olika internationella projekt. Vi följer så klart de riktlinjer som vi har för våra kollekt, säger Kent.

Klinte pastorat* är nu först på Gotland med den nya betaltekniken. Men Kent var en pion-

”Den vanliga kontantkollekten kommer att finnas kvar”

jär redan för 15 år sedan då han introducerade Cashkort i kyrkan. För er som glömt det så var Cash ett kontantkort som skulle laddas upp och kunde användas där kortläsare fanns.

- Det blev väl ingen succé, varken i samhället i stort eller i Klinte pastorat. Men jag prövade på det, och det fick då en hel del uppmärksamhet, även i media, minns Kent med ett leende.

- När det gäller att swisha kollekten har jag hittills bara mötts av positiva lovord, att det är enkelt och självklart, och att vi hänger med i den nya tekniken! Det är ju bra det, säger Kent och konstaterar att vi ska ju vara en kyrka i tiden!

Kent Österdahl är inte rädd för att prova ny teknik.

*Även Visby domkyrkoförsamling använder numera Swish vid kollekt.

Biskop Sven-Bernhard delade ut S:t Olovs medaljen på Stiftsmässan den 21 november. Med på bild är förutom medaljörerna också biskopens adjunkt Annika Hakalax.
Foto: Örjan Klintberg.

Visby stifts S:t Olovsmedalj till Alice Klintberg och Bo-Gustaf Sorby

Sedan 2010 har biskopen i Visby stift delat ut medalj till lekman verksam i Visby stifts gotlandsdel och som enligt kriteriet ”under en längre följd av år och med stort personligt engagemang på Gotland verkat för Guds rikets utbredande”.

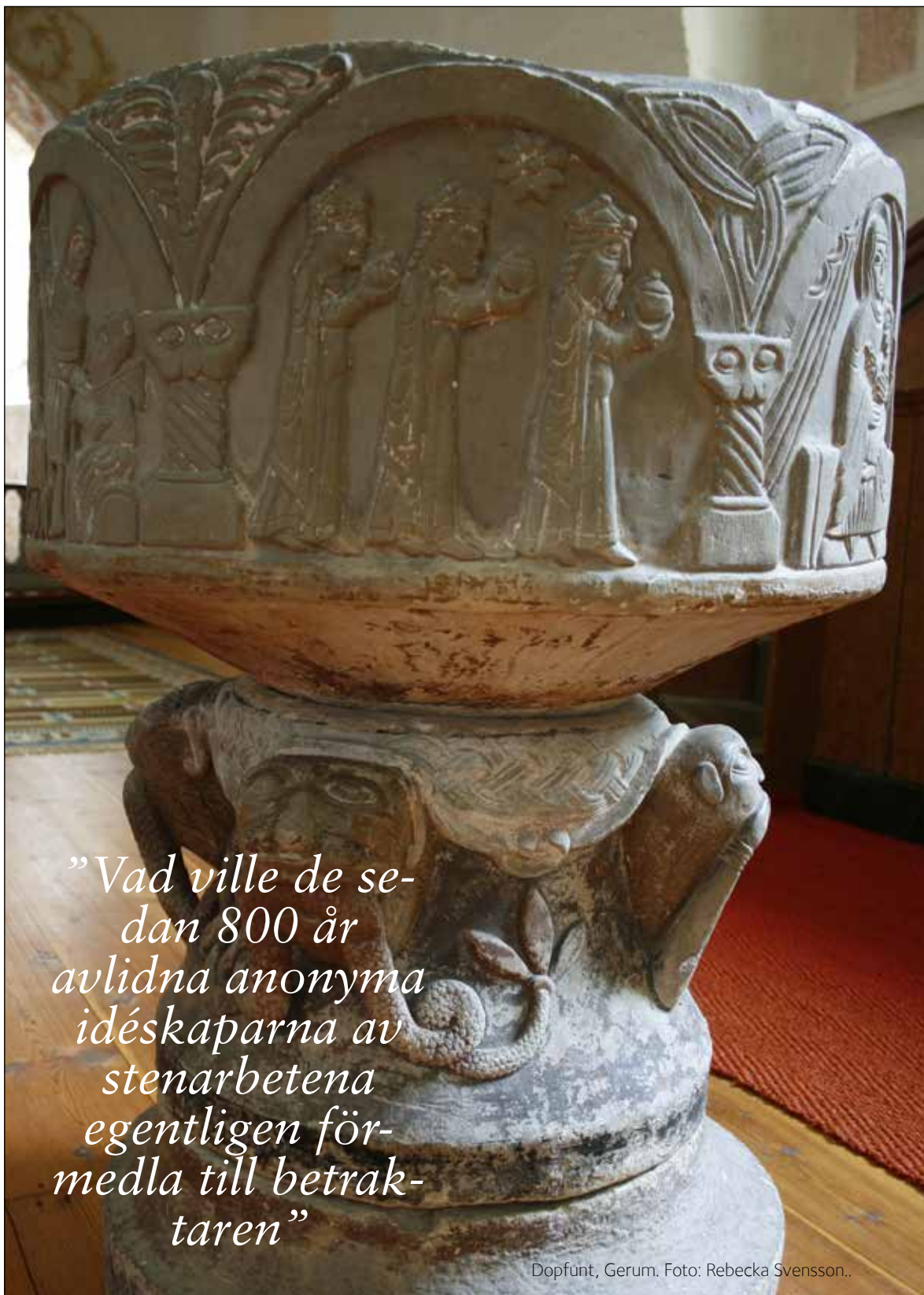
I år var det Alice Klintberg och Bo-Gustaf Sorby som utsetts som mottagare av medaljen.

Medaljen är delvis utförd i infärgat silver av Jan-Eve Stengård. Med pilgrimsmärket som är ett S:t Olovskors inskrivet i ett S:t Hanskors. Här finns också en siffra som

anger ordningstalet på medaljen i kronologisk ordning. Medaljens band är i Svenska kyrkans färger rött och gult.

Vem som ska få medaljen utses av tjänstgörande biskop i Visby stift personligen och överlämnas vid ett tillfälle som biskopen finner lämpligt. I år var det i samband med Stiftsmässan i Visby domkyrka den 21 november.

Alice Klintberg och Bo-Gustaf Sorby är den fjärde respektive femte mottagaren av utmärkelsen. Tidigare mottagare har varit Torsten Gislestam, Allan Kolmodin och Åke G Sjöberg.

”Vad ville de sedan 800 år avlidna anonyma idéskaparna av stenarbetena egentligen förmedla till betraktaren”

Dopfont, Gerum. Foto: Rebecka Svensson..

BOKRECENSION AV TORSTEN SVENSSON

Gotlands romanska stensulptur: Visuella budskap i sten

Avhandling av Evert Lindkvist. Gotlandsboken AB. 416 sidor

Utän tvekan har Gotland ett av världens främsta bestånd av medeltida landsbygdskyrkor gjorda av sten. Dess like vad beträffar medeltida byggnader och inventarier är svårt att påträffa någon annanstans i världen. Men katedralerna ute i Europa invänder då kanske någon, men dessa måste ses som en annan kategori av sakrala byggnader och skall därför inte användas som jämförelsematerial när det gäller sockenkyrkor, belägna utanför städernas hank och stör. Mycket har genom tiderna författats om öns tempel och nu har gotlänningen Evert Lindkvist lämnat sitt bidrag till den utökade förståelsen av de gotländska kyrkorna. Lindkvist disputerade på Gotland i medio april med sin avhandling benämnd **Gotlands romanska stensulptur. Visuella budskap i sten**. Visserligen har Evert Lindkvist varit verksam som adjunkt vid Högskolan på Gotland under många år, men som doktorand har han tillhört den tidigare konstvetenskapliga institutionen, numera institutionen för kultur och estetik, vid Stockholms universitet.

Vad särskiljer då hans arbete från tidigare konstvetenskapares och historikers, kan vän av ordning förstås undra. Jo, på en mycket viktig punkt går Evert Lindkvist sin egen väg när han behandlar sitt material. Hans intresse ligger i själva bilderna, det vill säga, vad ville de sedan 800 år avlidna anonyma idéskaparna av stenarbetena egentligen förmedla till betraktaren. På denna punkt skiljer sig Lindkvist verkligen från äldre forskning då datering av stensulpturen, liksom vilka de attribuerade stenmästarhyttorna varit som legat bakom denna, tidigare varit pro primo. Bilderna i sig själva har för det mesta aldrig få stå i centrum och har därmed ofta fått en något underordnad funktion. Naturligtvis har forskare genom tiderna haft olika uppfattningar, men med denna nya utgångspunkt används

materialet annorlunda och därmed uppstår även nya frågeställningar. Lindkvist väcker genom detta perspektiv stenfigurerna, avbildade på dopfuntar, på kyrkfasader och i portaler, till ett nästintill nytt liv. Scenerna illustrerar inte enbart Bibel- och andra teologiska texter utan synliggör istället en egen föreställningsvärld, ”den osynliga” som Lindkvist valt att kalla den. På detta sätt uppstår ytterligare en ingång till vår förståelse av medeltiden och som sagt en förändring av den inre bildbetydelsen.

Evert Lindkvist för fram många olika slutledningar, en av dessa är att bilderna så att säga markerar gränserna i, men också kring, kyrkan. Här kommer motsatsparen in i diskussionen, människans dualitet är välkänd och här uppstår då valmöjligheten mellan gott och ont om hur vi ska uppföra oss och sköta våra liv. Detta för att rätt kunna följa de dogmatiska, medeltida, teologiska tankarna. Termen liminalitet förekommer i detta sammanhang, det vill säga gränser som kan finnas i en del skeenden då saker och ting övergår från ett stadium till ett annat. Detta passar väl in på till exempel dopfuntarna där många

scener återfinns. Dopet är en ceremoni och gränsöverskrivande handling där barnet enligt gammal katolsk sed övergår från att vara orent till att bli en fullvärdig medlem av församlingen. Redan i förhistorien finns ett liknande tänkande eftersom man då troligen till exempel såg vattenytan i en sjö som tröskelstenen mellan två dimensioner eller världar. Evert Lindkvist avhandling bryter därmed nya vägar inom den konstvetenskapliga forskningen och han gör det mycket ofta på ett så övertygande sätt att det inte finns så mycket att tillägga, men förhoppningsvis mer att diskutera. Bildmaterialet bestående bland annat av många detaljbilder är huvudsakligen fotograferat av författaren själv och håller en hög klass, liksom för övrigt hela avhandlingen.

”Dopet är en ceremoni och gränsöverskrivande handling där barnet enligt gammal katolsk sed övergår från att vara orent till att bli en fullvärdig medlem av församlingen”

En hälsning från Melbourne till vårt nya hemstift Visby

På plats i Melbourne för Svenska kyrkan och i tjänst som diakon och präst vill vi skicka en hälsning till vårt nya hemstift, Visby.

Vi heter Katarina och Gunnar Olofsgård och kommer närmast från Bromma. Gunnar har de senaste åren arbetat som kyrkoherde i Maria Magdalena församling på Södermalm i Stockholm och Katarina med diakonala utvecklingsfrågor som stiftsdiakon i Uppsala. Katarina har en bakgrund som socionom och har bland annat arbetat som verksamhetschef för ett skyddat boende för våldsutsatta kvinnor. Gunnar har varit församlingspräst sedan slutet av 80-talet och arbetat i olika Stockholmsförsamlingar.

När alla våra fyra söner var utflugna ur boet, varav en av dem till Melbourne, så tänkte vi att nu är det vår tur att få pröva vingarna. Och till andra sidan av jordklotet bar det och till en kontinent som vi inte visste så mycket om. Att få utmana sina egna föreställningar och tolkningsramar i ett nytt och för oss okänt sammanhang kändes spännande och nyttigt. Att själva vara främlingar och invandrare vidgar förhoppningsvis förståelsen för hur de människor har det som kommer till vårt eget land Sverige för att bygga upp ett nytt liv.

Vi är glada över möjligheten att få arbeta med uppdraget att vara kyrka för svenskar i Australien och Nya Zeeland. Att få reflektera kring vad det innebär både när det gäller möjligheter men också de utmaningar det kan rymma när det

Bilder från installationen med biskop Sven-Bernhard.

gäller förväntningar att vara ett hem för svenskar utomlands och upprätthålla svenska traditioner. Vi tror att varje kyrka var den än befinner sig i världen är satt att berätta om den Gud som känner våra öden och som visat sitt ansikte i Jesus Kristus.

Katarina och Gunnar Olofsgård

En församlingsinstruktion - vad är det?

Man skulle kunna tro att en församlingsinstruktion är en slags bruksanvisning för hur en församling ska fungera. På sätt och vis stämmer det, men en församlingsinstruktion är någonting mycket mer. **Text: Helena Stenhammar**

En församlingsinstruktion är ett dokument som är skapat och författat av anställda, förtroendevalda och kyrkotillhöriga i en församling eller i ett pastorat och som berättar vad församlingen är och vill vara. Genom att läsa en församlingsinstruktion kan vi göra oss en bild av hur församlingen ser ut, vilken geografiska kontext och omvärld som församlingen verkar i. Församlingsinstruktionen förmedlar någonting om församlingens identitet och hur man ser på sin roll i olika sammanhang. En viktig del i församlingsinstruktionen är det som kallas ”pastoralt program för den grundläggande uppgiften”. Under den rubriken kan vi läsa om gudstjänst, undervisning, diakoni och mission. Där beskrivs bland annat församlingens gudstjänstliv, konfirmandarbete, diakonala resurser och utmaningar samt församlingens arbete med missionsuppdraget på den lokala orten så väl som i ett globalt sammanhang. Sedan 2000 finns det reglerat i kyrkoordningen att varje församling eller pastorat i Svenska kyrkan ska ha en församlingsinstruktion. Där står

också vilka grundläggande bestämmelser som finns och vilka formella krav som gäller. När en församlingsinstruktion har utarbetats ska den godkännas av kyrkoherden och kyrkorådet i församlingen eller pastoratet för att sedan utfärdas av domkapitlet. Den är därefter bindande för arbetet i församlingen. Vart fjärde år ska församlingsinstruktionen revideras eller omarbetas.

I församlingarna i Visby stift på Gotland finns det i dag en stor variation vad gäller församlingsinstruktionernas utformning och ålder. Under hösten 2015 har vi därför inlett ett förnyat arbete med detta. Ett par församlingar har redan startat sitt arbete med att göra nya församlingsinstruktioner och målet är att alla församlingar och pastorat på Gotland ska ha en ny, eller reviderad församlingsinstruktion under 2016.

Artikeln fortsätter på sid 37

Från kyrka till kyrka - fler församlingar som vill ha pilgrimsled?

Pilgrimsrörelsen växer, inte bara i Sverige utan i hela Europa, och med den efterfrågan på pilgrimsleder. På norra Gotland finns ju sedan många år Sankt Olavsleden från Sankt Olofsholm till Visby. Men även kortare leder efterfrågas och en idé har vuxit fram, liksom legat i luften och ibland uttalats i olika sammanhang, nämligen - tänk om man kunde pilgrimsvandra mellan alla våra gotländska kyrkor! Text: Rebecca Kinnander.

Pilgrimsleden mellan Hemse, Alva och Rone går bl a längs den gamla banvallen. Foto: Inga Winzell.

Idén är lysande, både som ett sätt att möta upp vår tids längtan efter andlig fördjupning, en ökande efterfrågan på leder, och för att i ännu större utsträckning synliggöra och tillgängliggöra kyrkorna. Att vandra från altare till altare kan också vara en bild för pilgrimens inre resa.

På stiftskansliet tog vi fasta på idén och påbörjade under året ett projekt som vi kallar ”Från kyrka till kyrka”. Tanken är att församlingar och pastorat som ser en möjlighet att skapa leder mellan ett par eller flera kyrkor kan höra av sig till oss på stiftet och få hjälp med att göra en broschyr med karta och beskrivning av leden som kan ligga både på nätet och enkelt tryckas på en vanlig skrivare. Vi tillhandahåller också pilgrimsmärket med symbolen för ”Från kyrka till kyrka” – små metallmärken som lätt kan skruvas fast på eventuella stolpar eller andra markeringar.

Leden kan gå längs vanliga vägar, järnvägsbanor, gamla kyrkvägar, skogsstigar, strandängar – ja, nästan var som helst där man kan ta sig fram till fots. I vissa fall kan man fundera över

om man vill göra hela leden, eller delar av den, lämplig för rullstol och barnvagn. Församlingen bestämmer själv över sin led och hur den ska gå. Kom bara ihåg att markägare måste tillfrågas när man ritat in en led på kartan, även om inga markeringar behöver sättas upp.

För att testa idén gick Klinte och Fröjel samt Alva-Hemse-Rone med på att vara pilotförsamlingar i projektet. Mellan Klinte och Fröjel har man gjort en 8 km lång led som går på smala skogsstigar, klintkanter, traktorstigar och på den gamla banvallen. Mellan Hemse, Alva och Rone går den 12 km långa leden längs öppna fält och åkrar på mindre vägar med både asfalt och grus och är lämplig för barnvagn och rullstol. Information om båda lederna finns på respektive församlings hemsida och på stiftets hemsida. Broschyerna finns i kyrkorna.

Vill ni vara med och bidra till ett nätverk av pilgrimsleder mellan våra kyrkor, välkommen att kontakta Stellan Bergström som ansvarar för pilgrimsarbetet på stiftskansliet, tel 0498-404929, stellan.bergstrom@svenskakyrkan.se

Prosten Staffan Beijer vid invigningen av leden mellan Fröjel och Klinte i somras. Här vid Haugklintar. Foto: Lasse Blom

Retreat på Gotland Forts från sidan 19

gång att personer inte står ut med tystnaden eller den mobilfria miljön.

- Men vi släpper inte iväg någon utan först ha samtalat och hittills har ingen brutit och åkt hem. Elisabeth tillägger att man alltid kan gå ut i köket där vi har en retreatvärd som ordnar med måltiderna om man behöver något eller måste ringa ett samtal.

Utöver endagsretreater erbjuder församlingen också ”stilla stunder” i domkyrkan första torsdagen varje månad mellan kl 17-19. Tystnad varvat med stilla orgelmusik, med möjlighet till en stunds massage, själavårdssamtal och enskild förbön.

- Vi lider stor brist på tystnad idag och det händer något med oss när vi tillåter den. Livet kommer närmare, du kommer närmare dig själv, dina tankar och känslor, och det kan vara lite läskigt. Själva gemenskapen i tystnad gör också något med oss. Det fullständigt kravlösa i att du inte behöver, eller ens riktigt kan, upprätthålla din fasad gör samvaron mer intim, vi blir lite nakna och sårbara för varandra i tystnaden och det öppnar våra hjärtan på något förunderligt vis, avslutar Elisabeth med ett varmt leende.

Priset för en endagsretreat är 200 kr. ”Stilla stunder” är utan kostnad.

Läs mer på www.svenskakyrkan.se/visby

STENKUMLA PRÄSTGÅRD

- en ekumenisk plats för bön, lovsång, helande och skapande.

I Stenkumla församling erbjuder man också retreater även om det rent praktiskt inte är själva församlingen som arrangerar dem. I prästgården i Stenkumla bor sedan i juni i år Emily och David Åhlén. David är en uppskattad artist, lovsångare och initiativtagare till det allkristna forumet Stockholms bönehus och kulturmagasinet Cre. Emily är utbildad lärare i musik och

svenska och även verksam som lovsångsledare och har tidigare tjänat i Stockholms bönehus. Både David och Emily är uppväxta inom Baptistsamfundet och har i många år varit aktiva inom Vineyardrörelsen. De flyttade med sina barn till Gotland för tre år sedan med en dröm om att skapa en plats för kristen, ekumenisk gemenskap.

- Vi trodde dock inte det skulle gå så snabbt, berättar David när jag ringer upp honom. När möjligheten att hyra Stenkumla prästgård dök upp kändes det dock helt rätt och vi fick en möjlighet att börja i det lilla formatet.

”Vi lider stor brist på tystnad idag och det händer något med oss när vi tillåter den. Livet kommer närmare, du kommer närmare dig själv, dina tankar och känslor, och det kan vara lite läskigt”

Här kan man vistas för enskild retreat eller i mindre grupp, för en dag eller längre. Logi finns i prästgårdens flygel och man ber tideböner 4 ggr om dagen i kapellet. Priset för ett retreatdygn med hel-pension är 800 kr och man väljer själv hur länge man vill stanna. Vid ett par tillfällen har paret bjudit in till lovsångsretreat då man utöver retreatens rytm sjunger lovsånger tillsammans och deltar

i församlingens lovsångsmässa. David berättar vidare om prästgårdens ”skapande dagar” - en möjlighet till avskildhet för kreativt skapande, förbön och konstnärlig handledning för den som önskar.

Paret kommer närmast från en kristen kommunitet i Bagarmossen och ser sig själva som en del av en nymonastisk rörelse som växer på flera håll i världen som svar på längtan efter kristen gemenskap och enkelhet, dygnet runt, sju dagar i veckan.

Läs mer på www.stenkumlaprestgard.se
e-post: stenkumlaprestgard@gmail.se

Stenkumla prästgård. Foto: David Åhlén.

Kyrkan i somras – så mycket som hände!

När vinterns snö och kyla gör sig påmind, ja, då gäller det att värma upp sig med fina sommarminnen. Tänk så mycket det hände i våra kyrkor under sommarmånaderna! Predikaturena visade mässor i kyrkorna, gudstjänster i ängen och ruiner, en mängd fina konserter och pilgrimsvandringar. På Östra kyrkogården guidade redaktör Bengtsson runt, och han lovar att återkomma nästa sommar, då på Norra kyrkogården. Det

är nämligen 100-årsjubileum! Många åkte runt på Kyrkjakt, och de som inte hann i år, får en ny chans nästa sommar. På Romakloster arrangerades konserter, föreläsningar och rundvandringar i Visby stifts regi. Här fanns också ett litet informationscenter. Det var uppskattat och nästa år tar vi ytterligare ett steg mot att skapa ett center för kyrkoinformation och fler aktiviteter. Det är bara sex månader eller 180 dagar kvar till sommaren!

Anne - Visby stifts samordnare för migrationsfrågor

Fortsättning från sid 24

- Det finns ett stort engagemang och mycket god vilja hos gotlänningarna. Gotland är en liten ö och vi är alltid nära och känner varandra. Det gör det lätt att samverka och lätt att skaffa sig en överblick. Därför lär inte samordning bli särskilt komplicerat, konstaterar Anne.

Gotlänningarna har lång erfarenhet av att ta emot flyktingar, både när det gällde de 10 000 – tals balter som i krigets slutskede kom i rangliga båtar över Östersjön, och inte minst i början av 1990-talet när det åter var många på flykt som kom till Sverige över havet.

- Men jag är också medveten om att det finns de som är oroliga för det som är främmande, då gäller det att vi kan lära oss av varandra och att vi kan skapa personliga möten, men också att vi får kunskap om varför det finns så många människor på flykt just nu. Det tror jag bidrar till att minska rädslan, poängterar Anne.

Församlingsinstruktion, vad är det?

Fortsättning från sid 33

Själva arbetet fram till ett färdigt dokument är också en viktig process eftersom anställda, förtroendevalda och ideella då får möjlighet att samtala med varandra om vad det innebär att vara kyrka här och nu. Samtal och diskussioner som kan ge nya kunskaper och fördjupad förståelse för församlingens identitet och uppdrag.

Vi du veta mer om hur församlingsinstruktionen kan utformas och vad den ska innehålla så läsa gärna skriften *Vägledning för arbetet med församlingsinstruktionen* som kan hämtas eller beställas från Visby stift.

**MISSA INTE KALENDARIET PÅ
SISTA SIDAN
- DET HÄNDER MYCKET!**

Hur påverkas vi av flyktingströmmarna? En röst från Svenska kyrkan i Wien

Text: Maria Scharffenberg, kyrkoherde i Wien.

Jag sitter och planerar årets Julbasar. Funderar över vilka som kan hjälpa till att baka 2000 Lussekatter. Vem som skall stå och sälja glögg i år? Och hur skall det gå med leveransen av tomtar? Några mil härifrån flyr människor för sina liv. Bort från krig och oroligheter till en framtid full av hopp. Vi lever mitt i flyktingkatastrofens Europa. Samtidigt som våra liv fortsätter sin vardagliga lunk, med allt som hör en utlandskyrka till så påverkas vi av det som händer bokstavligen utanför vår dörr.

Svenska kyrkan i Wien omfattar Österrike, Tjeckien, Slovakien och Ungern. Den stora tågstationen Budapest Keleti, som under några höstveckor var förvandlat till flyktingläger med tusentals personer som under flera dagar väntade på att få komma vidare, ligger bara dryga

två timmars färd från vår kyrka. Hauptbahnhof i Wien, där flertalet passerar på sin väg vidare genom Europa är knappa 20 minuter bort med tunnelbanan.

Vad gör då Svenska kyrkan i Wien? Hur påverkas vi? Som församling driver vi inga egna hjälpprojekt. Därtill är vi allt för små. Istället samarbetar vi med olika kyrkor och organisationer här på plats. Många av våra församlingsmedlemmar är engagerade och hjälper till med allt från att ta emot människor när de kommer till de olika tågstationerna, till att bygga upp och utrusta lägenheter för asylsökande. Flertalet av våra kollektorer under hösten går till hjälp och stöd för flyktingar. Vi har ett nära samarbete med berörda ambassader i församlingen för att tillsammans se hur vi kan stötta och hjälpa.

I princip dagligen får vi förfrågningar från Sverige med engagerade människor som samlat ihop allt från förnödenheter till kläder och nu vill skicka ner dem till området. Vårt svar är alltid detsamma: Tack för ert engagemang! Men snälla, skicka inte kläder, skor etc. Det skapar bara mer kaos. *Vi hör om skohandlare i Grekland som går i konkurs för att ingen handlar där, samtidigt som det skeppas ner skor skänkta från Sverige som delas ut bara något kvarter därifrån. Om klädaffärer i Ungern som måste avskeda personal, samtidigt som det kommer busslaster med kläder som folk skänkt. Kläder som kanske inte ens passar, som är oanvändbara i just den här situationen.*

”Tänk om alla de som nu är beredda att skänka pengar och saker till alla på flykt, skulle ta en timme av sin tid att välkomna en flykting”

Engagemanget från lokalbefolkningen är enormt. När till exempel Caritas går ut med en vädjan på Facebook om att de behöver herrskor dröjer det bara någon timme innan så har de fått så det räcker och blir över.

Att skeppa kläder och skor från Sverige hit ner är bara onödigt och dyrt!

Skänk istället pengar till etablerade organisationer som kan använda dem för att köpa det som behövs på plats. På det sättet blir det rätt saker, i rätt tid, och vi undviker att underblåsa eventuella motsättningar mellan lokalbefolkningen och flyktingar. *Anordna en loppis hemma på alla grejer som samlats in. Skänk till kyrkans Second Hand butiker som kommer att sälja sakerna och på så sätt omvandla till pengar som kan skänkas vidare.*

Så många vill hjälpa till och de privata initiativen flödar över på Facebook, Twitter och andra media. Men var försiktig. Låt helst bli. Hur lovvärda dessa initiativ och engagemang än är, så skapar de oftast mer kaos än vad de ger verklig nytta. Som privatperson har man sällan den överblick som krävs för att veta exakt vad som behövs var. I situationer som denna, speciellt här i Ungern, är det oerhört viktigt att ha goda relationer med lokala myndigheter för att inte orsaka problem som går ut över dem vi försöker hjälpa. De stora organisationerna, som till exempel Svenska kyrkan, har redan väl upparbetade kontakter på plats. Din hjälp kommer fram och gör nytta!

Men glöm inte bort. Många av flyktingarna kommer tillslut fram till bland annat Sverige. Hjälpbehovet slutar inte där.

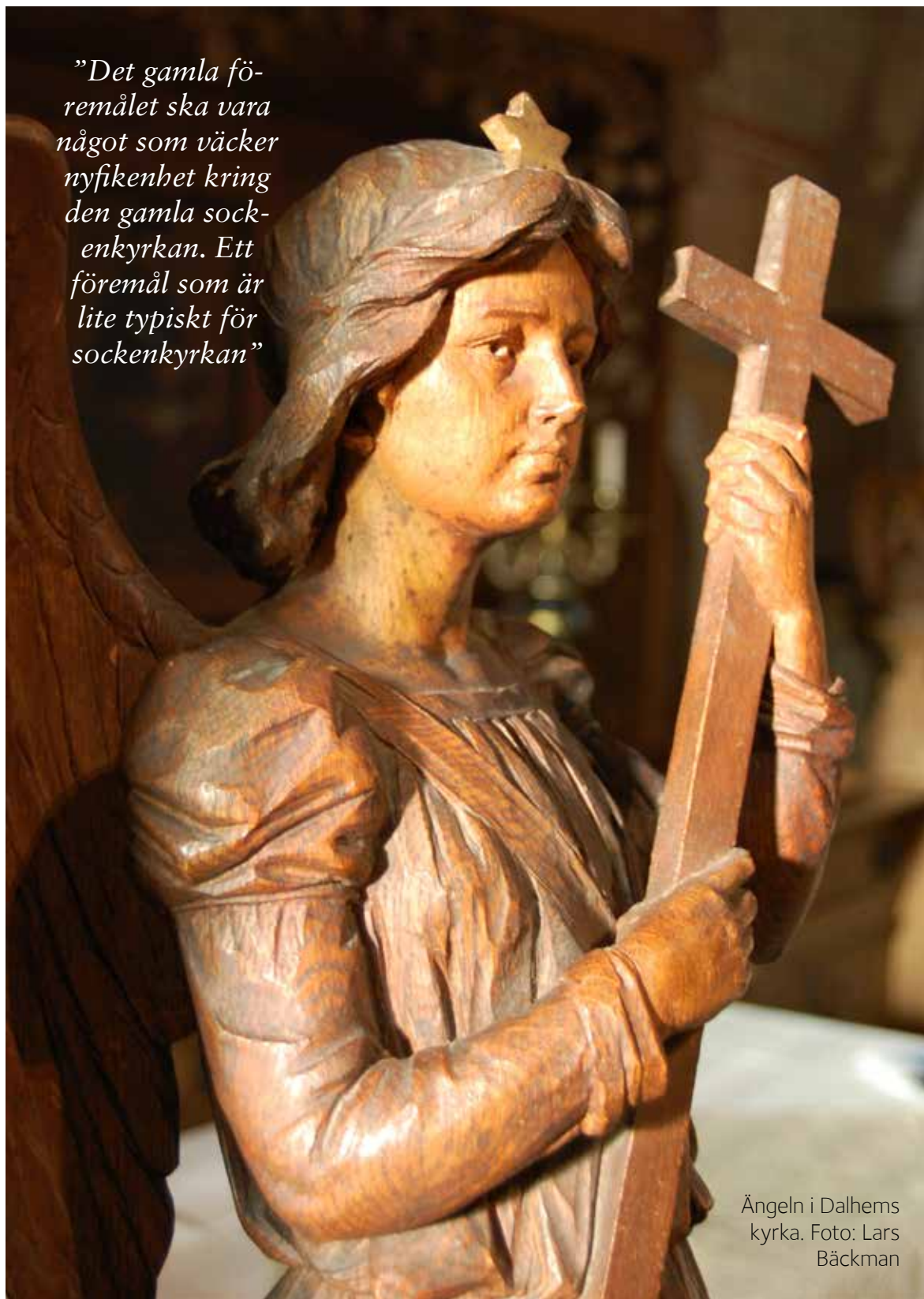
Du kan hjälpa till och göra en viktig insats för att ta emot och välkomna på plats. Tänk om alla de som nu är beredda att skänka pengar och saker till alla på flykt, skulle ta en timme av sin tid att välkomna en flykting, ta hand om en familj i Sverige, visa vänskap och öppenhet. Introducera till det svenska samhället. Lära ut några Svenska ord. Kanske bjuda på lunch eller en kopp kaffe?

Vi lever mitt i flyktingkatastrofens Europa. Vardagen blandas med det ovana, det nya. Vi fortsätter att vara Svenska kyrkan, fast i utlandet. Med stöd och hjälp från er därhemma.

Bilderna är från Katarina församling i Stockholm och visar en del av de insatser de gör för flyktingarna. Foto: Magnus Aronsson, IKON.

”Det gamla föremålet ska vara något som väcker nyfikenhet kring den gamla sockenkyrkan. Ett föremål som är lite typiskt för sockenkyrkan”

Ängeln i Dalhems kyrka. Foto: Lars Bäckman

Konst i kyrkan ska förstärka stiftsgemenskap och församlingsliv

Dela tro dela liv – kyrkorummet som lärandemiljö. Ett projekt i Visby stift med en katedral och sex sockenkyrkor som pågår under 2016 – 2018. Intressant samarbete över stiftsgränserna.

Text: Lars Bäckman

Vad är egentligen syftet med detta projekt?

- Vi vill ta vara på katedralen och sockenkyrkornas möjlighet som lärandemiljö och föra vidare traditionen med katedralen som utbildningscentrum, förklarar Mats Hermansson, domprost i Visby och en av initiativtagarna till projektet.

Att utveckla och öppna upp sockenkyrkan är alltså ett av målen, men alla Gotlands kyrkor kan naturligtvis inte vara med. I projektet räknar man med Visby domkyrka och sex landsortskyrkor, två från vardera treding, men tanken är naturligtvis att flera kyrkor i slutändan ska kunna dra nytta av projektets erfarenheter.

- Jovisst, vi räknar med att utveckla modeller för lärande i kyrkorummet med kyrkorummet som främsta redskap. Det handlar om en lärprocess och trosförddjupning, fortsätter Mats.

Men projektet ska också leda till att förstärka stiftsgemenskapen genom att knyta relationer mellan olika församlingar på ön och att kunna bidra till upplevelsen av domkyrkan som alla församlingars katedral.

Eftersom det här är ett Dela tro – dela liv projekt så ingår samarbete med andra stift och församlingar. Det är Stockholms och Strängnäs stift som samarbetet kommer att ske tillsammans med.

Det gemensamma temat är ett konstprojekt som ska sammanföra katedralen med sex sockenkyrkor. Under sex månader genomförs utställningar med konst eller konsthantverk av lokala konstnärer/konsthantverkare.

- Vi vill öppna upp kyrkorummet ytterligare och idka gott värdskap och det hoppas vi att vi gör genom att knyta relationer mellan det lokala församlingslivet och det lokala konstlivet. Genom konsten så presenteras också kyrka och kyrkorum på ett medvetet och pedagogiskt sätt, menar Mats.

”Vi vill öppna upp kyrkorummet ytterligare och idka gott värdskap och det hoppas vi att vi gör genom att knyta relationer mellan det lokala församlingslivet och det lokala konstlivet”

Våren 2017 kommer sex platser i domkyrkan avdelas för varsin sockenkyrka. Här ska visas två objekt, ett gammalt föremål från respektive sockenkyrka och ett nytt konstverk/konsthantverk som representerar en utställning som finns i de olika kyrkorna.

- Det gamla föremålet ska vara något som väcker nyfikenhet kring den gamla sockenkyrkan. Ett föremål som är lite typiskt för sockenkyrkan. Domkyrkan tar emot cirka 300 000 besökare varje år. Dessa

besökare måste få med sig mer av vad kyrka handlar om. En nutida pastoral teologi som utgår från rummet och som både kan läsas i bokform och som kan dramatiseras i olika visningar behöver tas fram, säger Mats Hermansson som ser stora möjligheter att få fler besökare till våra kyrkor genom detta projekt.

- Jag tror att deltagande församlingar och medarbetare i dessa kommer bli inspirerade till att bruka kyrkorummet i större utsträckning som pedagogisk miljö, att man även fortsätter att visa konst i kyrkorummet när projektet är slutfört.

Visby stift och Visby domkyrka står gemensamt bakom Delta tro – Dela liv projektet. Projektledare är Maria Norderbrim, klockare i Visby domkyrkoförsamling.

KÄNNER DU IGEN FÖREMÅLEN?

I våra kyrkor finns en mängd föremål från förr. En del vet vi knappt inte vad de användes till. Vet du?

Några ledtrådar:

1. Dekor vid en av livetsfaser.
2. Dåtidens mail.
3. Är en liten del i något som låter mycket.
4. Ett skepp, men varför i en kyrka?
5. Utsmyckning när natten är som kortast.

Skicka ett mail till Lars Bäckman, senast 1 mars 2016

Bland svaren lottar vi ut den nyutkomna boken Vamlingbo kyrka , Sveriges kyrkor

lars.backman@svenskakyrkan.se

LYCKA TILL!

Förra nummrets tävling var rätt svar:

1. Alskog
2. Gothem
3. Västerhejde
4. Hejnum
5. Hellvi

Av inskickade bidrag drog vi Ingrid Hallberg, Visby.

1.

2.

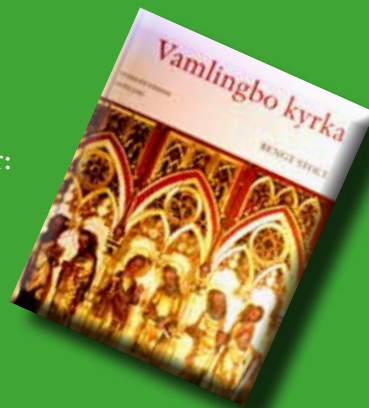
3.

4.

5.

STIFTSSTYRELSENS SAMMANTRÄDEN UNDER 2016**Vinter/vår**

9 februari, 16 mars, 18 april och 12 maj

Sommar/höst

8 juni, 5 september, 27 oktober och 14 december

DOMKAPITEL SAMMANTRÄDEN UNDER 2016**Vinter/vår**

22 januari, 10 februari, 16 mars, 26 april, och 25 maj

Sommar/höst

15 juni, 1 september, 5 oktober, 9 november och 14 december

KLOCKARE SE HIT!

2 februari En dag om föremålsvård, stiftskansliet.

18 maj Kyrkexkursion.

Vi besöker några av våra kyrkor

Inbjudan och mer info kommer.

KYRKOHERDEFORUM

21 april kl 08.30-12.00

SPINDELNÄTET 2016

15 februari

11 april

12 september

14 november

Teologiska seminarium Helge Andshuset

08.30 Mässa i domkyrkan

09.15 Kaffe

09.45 Seminariet börjar

18 februari

10 mars

26 maj

LÄT STRÄ

KYRKOMUSIKER**Onsdag 13 januari** Fortbildning Suderbys "Psalmer i ett bibelteologiskt perspektiv- Fredrik Sixten Teologi för barn- Christina Löwestam**Fredag 15 januari**, Sångektioner med Mattias Danielsson**Lördag 30 januari**, Barnkördag med Birgitta Mannerström Molin och Daniel Molin i Visborgskyrkan 10-16 För barn och ungdom från 10 – ingen övre gräns**Torsdag 4 februari** Frukostmöte**Lördag 13 februari** Kördag Suderbys med Karin Eklund i samarbete med Gotlands Körförbund**Torsdag 10 mars** Årsmöte KMR**Torsdag 14 april** Frukostmöte**Måndag 15 /8-fredag 19/8** Barnkörmetodik med Birgitta Mannerström Molin**GOTLANDS KYRKVECKA 2016**

18-22 MAJ

Huvudinspiratörer :

MIKAEL RINGLANDER

Årets Förnyare inom Svenska Kyrkan 2015. Prästen och projektledaren för Kultursamverkan i Göteborg, Mikael Ringlander, har initierat och verkat gränsöverskridande i arrangemang som når bredare än många andra mötesplatser.

ELISABET GERLESom en av våra främsta kännare av reformatorn Luther delar Elisabeth Gerle med sig utifrån sin nya bok *Sinnlighetens närvaro*. Många tänker sig Martin Luther som en dysterkvist som predikade plikt moral. Elisabeth visar en annan sida.**CAROLINE KROOK**

Biskop emerita i Svenska kyrkan. När Caroline Krook 1990 utnämndes till domprost i Storkyrkan i Stockholm blev hon Sveriges första kvinnliga domprost. Hon har skrivit och talat mycket om vår främste regissör, Ingmar Bergman, och menar att hans verk påverkat oss på många sätt.

**NU KAN DU ANMÄLA DIG!
SE VISBY STIFTS HEMSIDA.**

KALENDARIUM 2016

December 2015

10 Diakonsamling
16 Domkapitel

Januari 2016

12-14 Fortbildning präster,
diakoner, musiker och peda-
goger
22 Domkapitel
24 Prästvigning
30 Barnkördag, ssa

Februari 2016

2 Fortbildning klockare, ssa
4 Frukostmöte musiker, ssa
9 Stiftsstyrelse
10 Domkapitel
13 Kördag, ssa
15 Spindelnätet
18 Teologiskt seminarium
28 Frankfurts församling
firar 50 år

Mars 2016

4 Världsböndagen, ssa
10 Årsmöte KMR
10 Teologiskt seminarium
16 Domkapitel
16 Stiftsstyrelse

April 2016

2-6 Visitation Oslo
11 Spindelnätet
14 Barnkörmetodik, ssa
18 Stiftsstyrelse
21 Kyrkoherdeforum
26 Domkapitel

Maj 2016

12 Stiftsstyrelse
13-15 Skandinaviska kyrkan i
Aten firar 40 år
18-22 Gotlands kyrkvecka, ssa
18 Fortbildning klockare, ssa
25 Domkapitel
26 Teologiskt seminarium
26 Stiftsfullmäktige
27-29 Landsbygdsriksdag, ssa

Juni 2016

8 Stiftsstyrelse
15 Domkapitel
25 Kontraktspastor Staffan
Beijer avskedspredikar
27-30 Nordiskt biskopsmöte i
Visby

Juli 2016

1 forts Nordiskt biskopsmöte
i Visby
3-10 Almedalsveckan

Augusti 2016

15-19 Barnkörmetodik, ssa

September 2016

1 Domkapitel
5 Stiftsstyrelse
12 Spindelnätet

Oktober 2016

5 Domkapitel
27 Stiftsstyrelse

November 2016

9 Domkapitel
14 Spindelnätet

December 2016

14 Stiftsstyrelse
14 Domkapitel

VÄRLDSBÖNDAGEN 2016 4 MARS
"Ta emot barnen – ta emot mig"
läs mer på:
Sveriges Ekumeniska Kvinnoråds
hemsida: www.sek-vbd.se

ssa=se särskild annons

GÅRDSKORSET

UTGIVARE

Stiftsstyrelsen i Visby stift

ANSVARIG UTGIVARE

Biskop Sven-Bernhard Fast

REDAKTÖRER

Lars Bäckman
lars.backman@svenskakyrkan.se

Rebecca Kinnander
rebecca.kinnander@svenskakyrkan.se

UTGIVNINGSDRESS

Helge Andshuset
Box 1334
621 24 VISBY

TELEFON 0498-40 49 00
FAX 0498-21 01 03
E-post visby.stift@svenskakyrkan.se

HEMSIDA www.svenskakyrkan.se/visbystift

Vi förbehåller oss rätten att korta ner
och lätt redigera insända bidrag.

Omslagsbild: Vinter i Visby.
Foto: Lars Bäckman

LANDSBYGDS
RIKSDAG GOTLAND
27-29 MAJ 2016

— För ett land i balans —

Visby stift är med och sponsrar detta stora
arrangemang. Det blir utflykter, seminarier
och förstås, många intressanta gäster och fö-
reläsare. Vill du vara med, delta på riksdagen
eller vara guide eller värd för några program-
punkter?

Kontakta Lars Bäckman på Visby stift,
tfn 0498-40 49 20 eller besök vår hemsida
www.landsbygdsriksdagen.se